

2

10de jaargang nr. 2 apr-mei-jun 2012

Meander

natuurpunt Vlaamse Ardennen plus

Natuur rondom Leie, Schelde en Zwalm

- 3** Beste natuurvrienden
- 4** Bunzing op de dool?
- 9** Vlaamse Ardennendag op 15 april
- 12** Het Paddenbroek in Kluisbergen
- 13** Welkom in het Spijkerbos
- 14** Bijzondere vogelwaarnemingen dec - jan
- 16** Van kleine jager tot Bahamapijlstaart
- 17** Nestkast voor slechtvalken in Deinze
- 18** Ik kan er naar fluiten
- Kalender**
- 20** Hervangsten
- 20** Gallen in Bos t'Ename
- 22** Nieuw Natuurpuntjaar in Deinze
- 23** Vleermuizen in het voorjaar
- 24** Dood hout in Klein Eeckhout
- 25** Nog eens ferugineus
- 26** De mediawatcher
- 28** De citroenvlinder, een buitenbeentje
- 31** Verkiezingen 2012 en Houtsoorten
- 32** Afscheid van Marcel
- 33** De inzet van Marcel
- 33** Broedvogels
- 34** In Memoriam Guido Van Steenbergen
- 34** Boekbespreking, vreugde en rouw
- 36** Programma Vlaamse Ardennendag

COLOFON

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen. De vereniging wil het beleid en het behoud, de educatie en de studie van de natuur mede vorm geven. Tel: 015/29.72.20
www.natuurpunt.be

Lidmaatschap

Je wordt lid door 24 euro te storten op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, of op rekening BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaaredreef 67 te 9800 Deinze, tel. 09/386.38.95; arsene.benooot@skynet.be.

Zij verzorgen de **leden-administratie** van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus behalve van Zwalmvallei. **Ledenadministratie Zwalmvallei:** Bart Magherman, Leonce Roelsstraat 5, 9620 Zottegem, t: 09/360.09.99, b.magherman@skynet.be.

natuurpunt

Vlaamse Ardennen plus

http://vlaamseardennenplus.be

Contactpersonen

Regio: Vlaamse Ardennen plus
• Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
• Peter Breyne 09/384.73.08
peter.breyne@inbo.be
• **Website en Flits**
dominiek.decleyre@gmail.com
Afdelingen
• **Deinze plus**
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
• **Herzele**
Herman Van den Broecke 054/50.09.41
herman.vandenbroecke@gmail.com
• **Oudenaarde**
Jean De Lafonteyne 0495/63.25.91
jean.de.lafonteyne@pandora.be
• **Ronse**
Philippe Moreaux 0476/49.24.61

moreaux.philippe@skynet.be
• **Schelde-Leie**
Geert De Sutter
de.sutter.geert@telenet.be
• **Scheldevallei**
Peter Breyne
peter.breyne@inbo.be
• **Vlaamse Ardennen**
Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
• **Groot Zingem**
Eddy Van Den Abeele 09/384.43.54
ed.vandenabeele@skynet.be
• **Zwalmvallei**

Chris Nuyens
chris_nuyens@telenet.be

Kernen

• **Rondom Burreken**
Filip Hebbrecht 055/49.55.63
filip.hebbrecht@pandora.be
• **Werkgroep Bos t'Ename**
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be

Werkgroepen

• **Invertebraten (Lampyrus)**
Ronny De Clercq 055/45.63.42
ronnydeclercq@pandora.be
• **Paddenstoelen**
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
• **Planten**
Karel De Waele 09/386.45.60
karel.de.waele@skynet.be
• **Vogels**
Paul Vandenbulcke 055/49.60.12
paul@wvg-vlaamseardennenplus.be
• **Zoogdieren**
Paul Van Daele 055/23.92.10
paagmys@gmail.com
Limoniet (natuurstudietijdschrift)
• Jo Packet 0499/59.32.57
jo.leenpacket@gmail.com

Reservaten met projectnummer

Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf **40 euro** en stort je op rek. nr. 293-0212075-88 van Natuurpunt met vermelding van het projectnummer:
• **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen plus** 6699
• **Bos Joly** 6625
Patrick Alexander
patrick.alexander@scarlet.be
• **Bos t'Ename-Volkegem** 6121
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
• **Bovenlopen Zwalm** 6142

Heidi Demolder 055/42.16.45
heidi.demolder@inbo.be
• **Burreken** 6602
Dirk Van Den Berghe
dirkvandenberghie.z@skynet.be
• **Dikkelvenne**
Jacques Vanheueverswyn 09/324.09.42
jacques.vanheueverswyn@pandora.be
• **Duivenbos** 6632
De Neve Johan 054/50.18.59
natuur.herzele@scarlet.be
• **Feelbos-Kalkoven** 6185
Lucien Vanden Daele 055/38.70.54
• **Grootmeers** 6650
André Vandecapelle 0498/45.93.42
andre.vandecapelle@skynet.be
• **Heurnemeersen** 6063

Gerard Mornie
gerard.mornie@pandora.be
• **Kordaelbos** 6605
Lieven Kinds 09/383.71.39
lieven.kinds@scarlet.be
• **Langemeersen** 6076
Alexander Van Braeckel 0473/854562
alexander.tine@telenet.be
• **Leiemersen van Astene en Bachte** 6109
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
• **Maarkebeekvallei** 6670
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• **Middenloop Zwalm** 6160
Ward Verhaeghe 0476/60.02.15
wardverhaeghe@yahoo.com
• **Munkbosbeekvallei** 6151
Laurent Flostroy 0498/67.71.09
laurent.flostroy@pandora.be
• **Nukerkebos-Bosheide** 6641
Guy Cammaert
karien.maes@pandora.be
• **Paddenbroek**
Thijs Lietaar 0473/58.17.14
thijs.lietaar@telenet.be
• **Parkbos-Uilenbroek** 6136
Herman Hastraete 09/360.72.11
herman_hastraete@hotmail.com
• **Perlinkbeekvallei** 6204
Gert Govaerts 09/324.50.51
gert.govaerts@telenet.be
• **Pyreneën-Tombe** 6667
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
• **Roigembekvallei** 6669
Günther Groenez 0486/16.74.30
gunther.groenez@pandora.be
• **Vuilbroek** 6126
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com

• **Wijmiers** 6141
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• **Vallei van de Zeverenbeek** 6082
Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Meander

is het driemaandelijkse regionale tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen plus. Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van 7,5 euro aan onze ledenadministratie.

Redactie

• Jo Buysse 09/385.52.89
jozef.buysse@scarlet.be
• Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
• Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
• Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Kalenderverantwoordelijke

Filip Keirse 055/38.78.83
filip.keirse@skynet.be

Werken ook mee aan dit nr:

Yves Adams, Walter Belis, Arsène Benoot, Koen Bilcke, Pieter Blondé, Heleentje De Brauer, Frédéric Ergot, Gilbert De Ghesquière, Ron Demey, Walther De Munter, David Galens, Jan Gouw, René Janssen, Ulrich Libbrecht, Thijs Lietaar, Yvette Moerman, Gerard Mornie, Bart Mortier, Ingrid Piryns, Dieder Plu, Paul Stryckers, Koen Van Den Berge, Paul Vandenbulcke, Lucien Vanden Daele, Dimitri Van de Populiere, Robin Vanheueverswyn, Niko Van Wassenhove, Wim Vercrusse, Eddy Vervynck, Diederik Volckaert, Rollin Verlinde, Ludo Vorrsselmans.

Kaffoto: bosanemonentapitj door Robin Vanheueverswyn.

Lay-out: Jo Buysse.

Opplage: 2950.

Druk: Drukkerij 'Druk in de Weer', Gent. Papier: Cyclusprijs 90 g 100 % kringloop. Gedrukt met plantaardige inkt en oplosmiddelen.

Beste natuurvrienden

Guido Tack

Een grote vereniging zoals Natuurpunt met zijn bijna 90 000 leden-gezinnen draaiende houden is niet niks. Dit vraagt heel wat structuur, zowel in het personeelskader als in de vrijwilligerswerking. 2614 gezinnen zijn momenteel lid binnen het werkingsgebied van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*, en daarmee scoren we voor een plattelandsregio vrij behoorlijk. Recent zijn er opnieuw wijzigingen gebeurd aan de afdelingsgrenzen, en aan de koppeling tussen afdelingen en reservaten. De nieuwe situatie wordt weergegeven in onderstaande tabel. Hoewel ik me zeer goed realiseer dat dit niet het meest opwindende onderwerp is voor een editoriaal, toch een paar woordjes uitleg voor elkeen die het aanbelangt.

Tot voor kort behoorden Asper, Dikkelvenne en een deel van Gavere tot onze afdeling Scheldevallei. Afdeling Bovenschelde, gesteund door Natuurpunt nationaal, was vragende partij om dit gebied over te dragen, zodat de ganse gemeente Gavere tot één afdeling zou behoren, en zo geschiedde. De NP-leden in Gavere kregen recent een brief in de bus waarin één en ander wordt verduidelijkt. Het is de bedoeling dat er in Gavere onder leiding van Peter Breyne een kern binnen Bovenschelde wordt uitgebouwd, die lid blijft van onze regionale koepel Vlaamse Ardennen *plus*, zodat de landschappelijke en historische banden tussen Gavere en de Vlaamse Ardennen niet worden doorgesneden.

Als gevolg hiervan had onze afdeling Scheldevallei weinig perspectief meer vanwege te klein, en ze wordt ook opgeheven. De gemeenten Nazareth

(inclusief Eke, dat al vroeger door Bovenschelde was overgedragen) en Kruishoutem vormen vanaf nu afdeling Schelde-Leie. De gemeente Wortegem-Petegem wordt toegevoegd aan afdeling Oudenaarde, die vanaf nu om die reden Oudenaarde+ heet. Op die manier komt ons reservaat Langemeersen, dat te paard zit op de grens tussen beide gemeenten, onder één afdeling terecht.

Ook vanuit onze 23 reservaatprojecten is er nieuws. Afdeling Ronse draagt het project Nukerkebos-Bosheide, dat op het grondgebied Maarkedal ligt, over aan afdeling Vlaamse Ardennen. Door deze laatste afdeling zijn er ook duidelijke afspraken gemaakt met het Agentschap voor Natuur en Bos. Als gevolg hiervan stopt Natuurpunt met aankopen in de ganse zone van Koppenbergbos over Hotondbos tot Kluisbos, en dragen we het beheer over onze eigendommen in deze zone (Ingelbos, Reigersbos, Kalkoven, Waaienberg) over aan ANB. Je vindt deze gebieden dus niet meer terug in onderstaande tabel. Anderzijds starten we een nieuw reservaatproject Oude Scheldevallei van Kluisbergen, waarin het Paddenbroek wordt opgenomen, maar waardoor ook andere deelgebieden in de pleistocene Scheldevallei aldaar mogelijks voor aankoop in aanmerking kunnen komen. Het beheer van de ANB-percelen in de Steenbergse Bossen is al een tijdje overgedragen aan afdeling Zwalmvallei, en opgenomen binnen ons reservaatproject Middenloop Zwalm. En tenslotte is afdeling Deinze+ met een nieuw reservaatproject Biesdonk gestart te Machelen.

Droge kost terwijl de vogels buiten 'oorverdovend uitnodigend' fluiten, maar toch een beetje noodzakelijk als je mee wil blijven met onze interne werking. En nu maar hopen dat deze structuur duurzaam zal blijken te zijn, als solide basis voor het private natuurbehoud in onze regio !

afdeling	gemeente(n)	reservaat
Bovenschelde, kern Gavere	Gavere (volledig)	Dikkelvenne
Deinze +	Deinze (volledig) Zulte (Machelen, Olsene)	Leiemeersen van Astene en Bachte Zeverenbeekvallei Biesdonk
Herzele	Herzele (volledig)	Duivenbos Heurnemeersen
Oudenaarde +	Oudenaarde (volledig) Wortegem-Petegem (volledig)	Rooigembeekvallei Langemeersen Bos t'Ename-Volgegembos Maarkebeekvallei
Ronse	Ronse (volledig)	Bois Joly Pyreneëen-Tombeles
Schelde-Leie	Kruishoutem (volledig) Nazareth (volledig) Kluisbergen (volledig)	Vuilbroek Kordaal Burreken
Vlaamse Ardennen	Maarkedal (volledig) Horebeke (volledig) Brakel (Zegelsem)	Oude Scheldevallei Kluisbergen Nukerkebos-Bosheide (Maarkebeekvallei)
Zingem	Zingem (volledig)	Grootmeers (Rooigembeekvallei)
Zwalmvallei	Zottegem (volledig) Zwalm (volledig) Brakel (Elst, Michelbeke, Nederbrakel, Opbrakel, Sint- Maria-Oudenhove)	Middenloop Zwalm Munkbosbeekvallei Bovenlopen Zwalm Perlinkbeekvallei Parkbos-Uilenbroek

Bunzing op de dool?

■ Koen Van Den Berge & Jan Gouw

Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek,
Geraardsbergen

De bunzing, ongetwijfeld beter bekend onder de volksnaam fische of visse (of fischauw in het West-Vlaams), doet het de laatste tijd niet zo goed. Wegens zijn nachtelijke levenswijze wordt de soort hoe dan ook zelden of nooit waargenomen, althans niet in levende lijve. 'Ontmoetingen' met bunzings betreffen inderdaad meestal dode dieren, meer bepaald als verkeersslachtoffer. Maar wie al wat langer aandacht heeft voor verkeersslachtoffers, zal het wellicht reeds opgevallen zijn dat er steeds minder dode bunzings te vinden zijn. Aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) te Geraardsbergen wordt in het kader van het onderzoeksproject rond roofdieren in Vlaanderen (vos, marterachtigen,...) ook de verspreiding en de ecologie van de bunzing sinds 1998 opgevolgd. Een belangrijke methode betreft precies het onderzoek aan verkeersslachtoffers, waarvan er inmiddels ruim 2000 exemplaren werden ingezameld en geautopseerd. Daarnaast gebeurt ook veldonderzoek, waarbij dieren levend worden gevangen en van een zendertje voorzien. Enkele aspecten daarvan komen hieronder aan bod.

Welk vlees in de kuip

Bunzing

foto: Vilda, Yves Adams

Bunzings zijn marterachtigen, nauw verwant met onder meer de wezel ('muishond') en de hermelijn. Een nog dichter en mogelijk beter gekend familielid is de fret, die vanouds gebruikt wordt om op

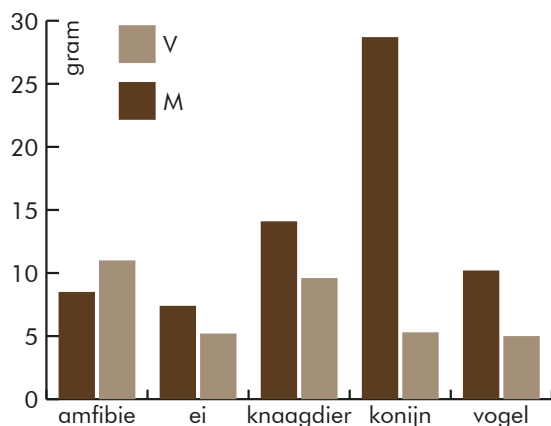
konijnen te jagen en hedendaags ook steeds meer gewoon als huisdier wordt gehouden. Een fret is een gedomesticeerde vorm van de (steppe)bunzing. Veel fretten zijn albino's (met geelwitte vacht en rode ogen), maar er bestaan ook perfect bunzingkleurige exemplaren en allerlei tussenvormen.

De bunzing heeft globaal een vrij donkere, bruin-zwarte pels; op de flanken schemert echter de blekere, doorgaans geelachtige ondervacht duidelijk door, terwijl de kop een wit-grijsachtige masker-tekening vertoont. De mannetjes zijn opvallend groter en zwaarder dan de wijfjes; met een lichaamslengte van respectievelijk 33-45 cm en 28-38 cm (d.i. exclusief de ca. 15 cm lange staart) hebben zij zowat het formaat van een kleine kat. Het lichaam is langgerechter, de poten zijn een heel stuk korter.

Heel opmerkelijk is echter, dat ruim 10 % (!) van de verkeersslachtoffers die we als 'bunzing' binnenkrijgen vachtkenmerken (witte vlekken,...) vertonen die kruising met fret doen vermoeden.

Leefwijze

Bunzings zijn typische bewoners van structuurrijke landschappen met verspreid aanwezige bermen, veldbosjes, ruige hoeken en kanten, bij voorkeur bovendien de nattere varianten daarvan zoals

Figuur 1. Gemiddeld gewicht (gram) van de belangrijkste voedselcomponenten in de maaginhoud van 565 bunzings (M : mannetjes, V : vrouwtjes) als verkeersslachtoffer gevonden in Vlaanderen over de periode 1990 – 2005

beekvalleien en moerasgebieden. Het voedsel bestaat uit een breed scala aan diersoorten. Figuur 1 geeft een overzicht van de analyses van 565 maaginhouden van verkeersslachtoffers uit Vlaanderen. De belangrijkste

Sporen van een bunzing

foto: Johan Cosijn

voedselcategorieën zijn konijnen en diverse soorten knaagdieren (o.a. woelrat, muskusrat, bruine rat), maar ook behoorlijk wat amfibieën (vnl. padden en kikkers) en vogels en hun eieren. In tegenstelling tot de verwante steen- en boommarters wordt plantaardige kost (vruchten,...) nauwelijks of niet gegeten, en bijna geen ongewervelde dieren (kevers, rupsen,...).

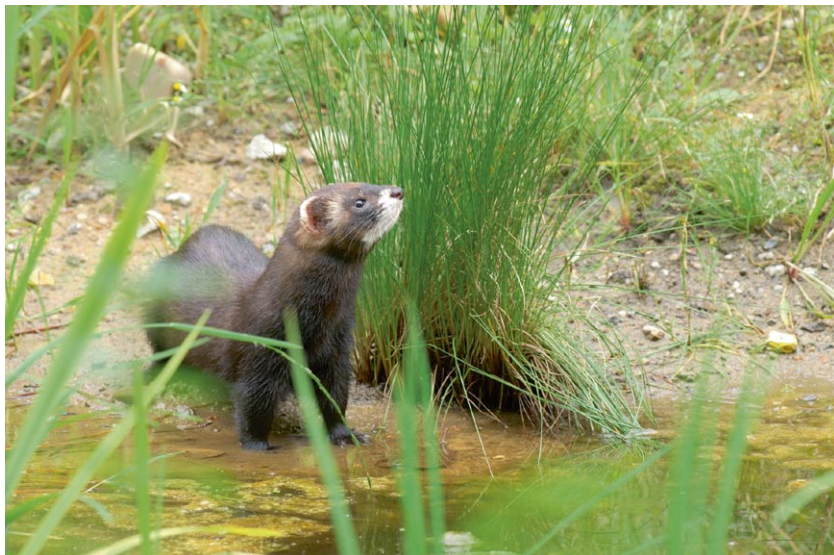
Zoals veel roofdiersoorten zijn ook bunzings strikt territoriaal: volwassen dieren eigenen zich een deel van het landschap toe als hun dagdagelijks leefgebied, en gaan dit dan ook fel verdedigen ten aanzien van soortgenoten van hetzelfde geslacht. Het territorium van een mannetje is veel groter dan dat van een wijfje, waarbij één mannetjesteritorium overlapt met dat van meerdere wijfjes.

De grootte van de territoria blijkt heel variabel te zijn, waarbij extremen gaande van 0,1 tot 10 km² bekend zijn. Behalve de verschillen tussen mannetjes en wijfjes hangt deze variatie in grootte ook samen met het seizoen (groter in de

zomer), en het voedselaanbod. Zo kunnen bunzings hun activiteiten richten op meerdere kerngebieden waarin telkens gedurende een bepaalde periode zeer frequent voedsel wordt gezocht. Het geheel van deze gebieden samen kan aldus een behoorlijke oppervlakte beslaan, zonder dat deze evenwel steeds helemaal wordt benut. Zo had in de vallei van de Parkbosbeek (Erwetegem – Ophasselt – Steenhuize) een door ons gezenderd bunzingmannetje (2001) een leefgebied waarvan de verste uithoeken (zowel noord-zuid als oost-west) ruim 3 km (!) uit elkaar lagen. Een gezenderd bunzingwijfje (2002) gebruikte in diezelfde vallei evenwel minder dan 1 km² als territorium.

Als strikt nacht-actief dier verschuilen bunzings zich overdag veelal in een hol (zelf gegraven of geadopteerd van muskusrat, konijn, vos,...), onder houtstapels, in wortelgestellen of bomen met holtes onderaan,... Wijfjes gebruiken regelmatig eenzelfde schuilplaats, zodat in de buurt ervan vaak ook zogenaamde latrines te vinden zijn: plaatsen waar de uitwerpselen op een hoop gedeponeerd worden. Mannetjes daarentegen hebben, verspreid over hun veel grotere territorium een veelvoud aan schuilplaatsen die doorgaans ook veel onregelmatiger worden gebruikt. Zo gebruikte het gezenderde mannetje over een periode van zeven maanden minstens een dertigtal verschillende dagrustplaatsen.

In maart-april, het begin van de voortplantingstijd,

Bunzing aan de waterkant

foto: Vilda, Rollin Verlinde

gaan de mannetjes actief op zoek naar de wijfjes om te paren. In deze periode leggen zij dan ook behoorlijk veel afstand af en lopen extra veel risico om doodgereden te worden. De jongen worden meestal in mei geboren, en verlaten vanaf het najaar het ouderlijk territorium op zoek naar een eigen leefgebied. Ook in die periode vallen veel verkeersslachtoffers. De worpgrootte bedraagt volgens de buitenlandse literatuur doorgaans vier tot zes, maar lijkt in Vlaanderen – op basis van placentalltekens in de baarmoeder van ingezamelde verkeersslachtoffers – opvallend vaak groter te zijn,

Bunzing in de sneeuw

foto: Dieder Plu

met worpen van zeven tot negen. Een respons op de hoge verkeerssterfte (snoei geeft immers bloei...), waarbij echter steeds minder moederdieren ondanks de toenemende worpgrootte, de verliezen niet kunnen ophalen en zich een neerwaartse spiraal ontwikkelt – al dan niet in samenspel met andere factoren?

Impact verkeerssterfte en menselijke bedreiging

De impact van verkeerssterfte bij dieren met een individueel groot territorium is van een gans andere orde dan bij soorten die een relatief klein leefgebied hebben (bv. egel) of in (losse) groepen leven (bv. houtduiven). Elk verkeersslachtoffer onder de mannetjesbunzings in maart-april betekent immers dat in de buurt van de vindplaats – minstens tijdelijk – géén bunzing(mannetje) meer voorkomt over een oppervlakte van enkele vierkante kilometer (!). De snelheid waarmee open gekomen territoria (telkens opnieuw bezet raken is onbekend (hoe groot is de overgebleven populatiereserve aan jongemannetjes?), evenals de mogelijke genetische verarming door inteelt. Veel 'vaders' verdwijnen immers uit het gebied waar hun jongen enkele maanden later opgroeien,

waarbij de zonen vervolgens minder redenen hebben om het gebied (ver) te verlaten – en het volgend jaar dus misschien met hun moeder of zuster paren. Door de verkeerssterfte wordt dit uitzwerven van jonge dieren overigens ook sowieso beperkt: de tweede piekperiode van verkeerssterfte valt immers samen met het zelfstandig worden van de jongen in het najaar. Tegelijk is ons landschap letterlijk opgedeeld via barrières die voor soorten als bunzing zo goed als onoverbrugbaar zijn: waterlopen met gebetonneerde oevers, betonnen vangrails die de rijrichtingen op de autosnelwegen scheiden,...

Inteelt werkt typisch met een bepaalde drempel: vanaf een bepaalde graad kan het effect 'plots' manifest worden. Alvast in de West-Vlaamse gebieden met laagste bunzingdichtheden lijkt een trend tot afname van de genetische diversiteit zich in te zetten, mogelijk resulterend in een negatieve spiraal... Hoe inkruising met fret hiermee interfereert, is hoogst onduidelijk.

Vanuit juridisch oogpunt behoort de bunzing tot de jachtwildsoorten. Terwijl de soort vroeger door elke jachtwachter fel bestreden werd wegens vermeende schade aan het jachtwild – en tegelijk fel gegeerd was om de waardevolle pels – wordt de bunzing nu reeds vele jaren niet meer bejaagbaar gesteld. In de praktijk betekent dit dat de soort in feite 'beschermd' is. Dit zal echter ongetwijfeld niet verhinderen dat her en der nog wel een bunzing in een particulier 'fissenijzer' of rattenklem zal sneuvelen.

Ook via de voedselketen loopt de bunzing gevaar: als top van de voedselpiramide accumuleert hij alle mogelijke toxische stoffen via zijn prooien, gaande van allerlei pesticiden tot (heel specifiek) rattenvergif. Daarop is momenteel onderzoek lopende, via (uitbestede) chemische analyses van leverstalen van de ingezamelde verkeersslachtoffers.

Voedselaanbod

Een andere denkpiste rond de achteruitgang van de bunzing betreft mogelijke veranderingen in het voedselaanbod, en de eventuele concurrentie met andere (nieuwe) predatoren. Het is verleidelijk de algehele populatiecrash van het wild konijn op het einde van vorige eeuw als een belangrijke factor te zien. Ten gevolge van een 'nieuwe' virusziekte – de zogenaamde RHD – verdween het wild konijn plots nagenoeg helemaal, vergelijkbaar met de beginjaren van de myxomatose. De voedselanalyse toont echter

duidelijk aan dat bunzings een vrij gevarieerd menu hebben en, vooral ook, dat konijnen relatief minder belangrijk zijn voor wijfjes dan mannetjes. Wijfjes richten zich, in hun zo veel kleinere leefgebied via intensievere zoekacties veel meer op kleinere prooien (blijkt ook duidelijk bij verdere opdeling van de knaagdieren als prooigroep), terwijl de veel forsere mannetjes veel regelmatigere konijnen als grote prooien vangen, via een 'extensiever' jachtgedrag gespreid over hun grote leefgebied. Precies omdat mannetjes, na de paring, geen rol meer spelen in de voortplanting (grootbrengen van de jongen), en één mannetje al gauw voldoende is om via meerdere wijfjes voor meerdere nesten te zorgen, hoeft de impact van de konijnencrash niet noodzakelijk zo nefast te zijn. Echter, je zou evengoed kunnen stellen dat bij een goede konijnenstand, de territoria van zowel mannetjes- als wijfjesbunzings (die dan de jonge konijnen vangen) mogen inkrimpen, zodat de globale populatiedichtheid toeneemt. Een en ander hangt dan bovendien samen met het aanbod van de andere favoriete voedselbronnen: is bv. de paddenstand de laatste tien-vijftien jaar stabiel gebleven?

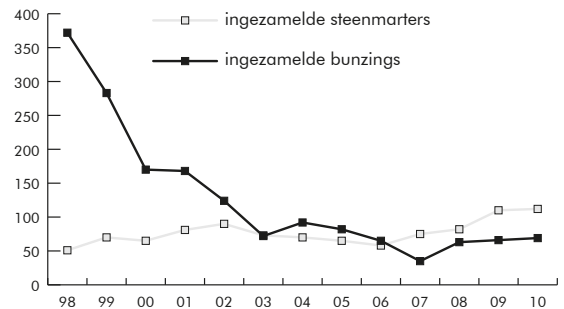
Voedselconcurrenten

Tenslotte speelt in dit voedselverhaal ook het mogelijke effect van concurrentie om dezelfde voedselbronnen vanwege andere predatoren. In sommige buurlanden (Zwitserland, Luxemburg, Frankrijk,...) was de bunzing sinds lang reeds (plaatselijk) een stuk zeldzamer dan bij ons. De bunzing was er echter ook steeds slechts één van de relatief vele predatoren die leven van min of meer dezelfde prooien, terwijl bij ons tot voor enkele jaren of hooguit een paar decennia geen vossen, geen steenmarters, geen buizerds,... voorkwamen. Mogelijk moet de beschikbare taart nu in meer stukken verdeeld worden – althans wat de gemeenschappelijke keuzes betreffen. Vraag is in hoeverre dit effectief speelt.

Zo wordt al gauw gesuggereerd dat de dalende bunzingstand een rechtstreeks gevolg is van de recentelijke opkomst van de steenmarter. Hoewel enige invloed hier niet uit te sluiten is, lijkt dit niet zo vanzelfsprekend gezien het verschil in terreingebruik en de slechts gedeeltelijk overlappende voedselkeuze van de twee soorten in Vlaanderen. Ook van steenmarters hebben we inmiddels een paar

honderden maaganalyses gedaan. Daaruit blijkt dat deze, in tegenstelling tot bunzings, behoorlijk veel plantaardige kost eten (vooral veel fruit), keukenafval, en ook allerlei ongewervelden zoals rupsen – en bijna nooit amfibieën. Enkel het aandeel kleine zoogdieren en vogels is gemeenschappelijk.

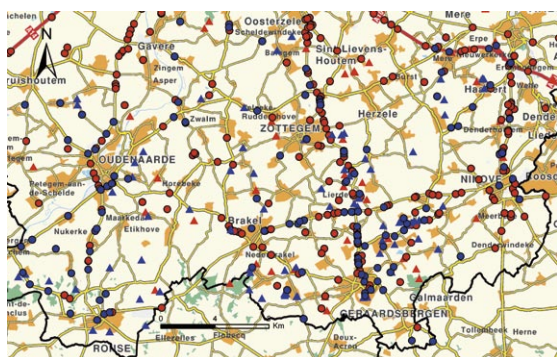
Het lijkt geen twijfel dat predatoren elkaar kunnen en zullen beïnvloeden, in de eerste plaats als voedselconcurrenten. Maar of daarmee populatietrends (of zijn het slechts schommelingen?) zomaar eenduidig te verklaren zijn, is nog niet gezegd. Of de opkomst van de vos, ruim een decennium eerder dan die van de steenmarter, de bunzing al eerder enigermate onder druk heeft gezet in de jaren 1990, kunnen we nu niet meer achterhalen. Als we het verloop van de aantallen ingezamelde bunzings en steenmarters vergelijken (figuur 2), blijkt de behoorlijk plotse terugval van de bunzing te hebben plaatsgevonden rond de eeuwwisseling. De vos was toen evenwel reeds jaren eerder alom aanwezig, terwijl de eigenlijke algehele doordringing van de steenmarter nog maar goed en wel op gang kwam (met inmiddels ruim 1000 ingezamelde verkeersslachtoffers over Vlaanderen). Overigens zijn vossen en steenmarters ook onderling (nog grotere) voedselconcurrenten voor elkaar, maar doen het allebei goed.

Figuur 2. Aantallen ingezamelde verkeersslachtoffers van bunzing (zwart) en steenmarter (grijs) over Vlaanderen van 1998 tot 2010

Verkeersslachtofferonderzoek

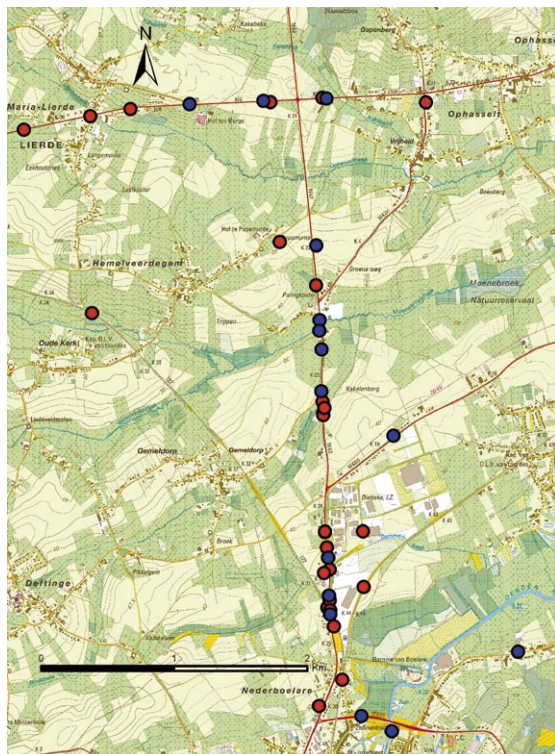
Het onderzoek op basis van verkeersslachtoffers genereert niet alleen een steekproef aan onderzoeksmateriaal voor allerlei staalnames (cf. hoger), het is ook een rechtstreeks middel om zicht te krijgen op de aanwezigheid van een soort die anders slechts zelden wordt waargenomen. Via het

Figuur 3. Waarnemingen van bunzing (rood) en steenmarter (blauw) in het zuiden van Oost-Vlaanderen, 1990 – heden. Bolletjes: verkeersslachtoffers, driehoekjes: andere waarnemingen

systematisch beoordelen van leeftijd, conditie en voortplantingstoestand kunnen ‘waarnemingen’ vertaald worden tot een ‘populatietoestand’. Daarbij is bv. het onderscheid tussen gevestigde en zwervende dieren essentieel.

Figuur 3 geeft een overzicht van de gegevens van steenmarter en bunzing sinds 1998. De opkomst van de steenmarter is ronduit spectaculair. Het is daarbij gaandeweg duidelijk geworden, dat dit een gevolg is van een nieuwe populatievloedgolf vanuit het zuiden, veeleer dan een uitbreiding van het historische bolwerk van de soort in oostelijk Vlaams Brabant en zuidelijk Limburg. Vandaar ook dat actueel over de ganse Vlaamse Ardennen reeds meer steenmarters dan bunzings ingezameld worden. Uit autopsies blijkt dat het voor beide soorten nog steeds (bunzing) of reeds (steenmarter) zowel om territoriale adulte dieren gaat als eerstejaarsdieren, duidend op lokale vestiging en voortplanting. Inzoomend op gedetailleerdere schaal

Figuur 4. Verkeersslachtoffers van bunzing (rood) en steenmarter (blauw) op de N42 ten noorden van Geraardsbergen en op de N8 tussen Ophasselt en Lierde, 1990 – heden

worden blackpoints zichtbaar, typisch bv. waar wegen beekvalleitjes of spoorbermen kruisen (figuur 4).

Tot slot

Het moge duidelijk zijn, dat het ontrafelen van de ecologische verbanden bij dit soort dieren enkel mogelijk is via langetermijnonderzoek, d.i. door het opbouwen van lange waarnemingsreeksen en datasets. Het inzamelen van verkeersslachtoffers blijft daarbij de basis, waarbij het geheel na verloop van tijd veel groter wordt dan de som der delen... Wie wil kan bijdragen aan het onderzoek via het ‘Marternetwerk’ dat instaat voor het inzamelen van de verkeersslachtoffers, en meer informatie vinden in de digitale nieuwsbrief ‘Marternieuws’ – beide te vinden via de INBO-website: <http://www.inbo.be>.

Met bijzondere dank aan INBO-collega’s Filip Berlengee en Dirk Vansevenant, en aan alle vrijwilligers van het Marternetwerk voor hun jarenlange inzet.

Steenmarter

foto: Rollin Verlinde

De 34e Vlaamse Ardenndag op zondag 15 april 2012

De 34e Vlaamse Ardenndag is dé trefdag voor alle gezinnen en organisaties met een hart voor natuur, bos en landschap in de Vlaamse Ardennen. Samen bieden wij je een zeer ruime **waaiër van boeiende activiteiten**, die pareltjes bos, natuur en landschap van de Vlaamse Ardennen in de kijker zetten.

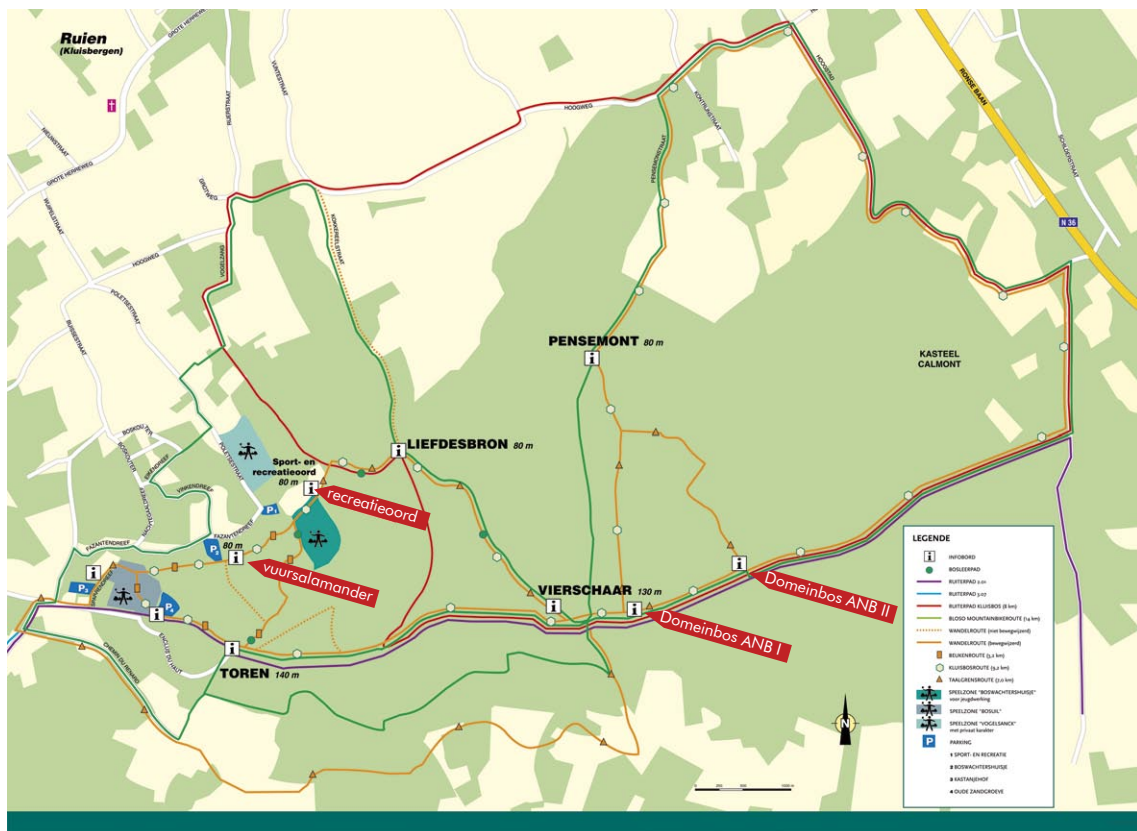
Centrale plaats voor deze Vlaamse Ardenndag is het **recreatieoord in het Kluisbos**, te Kluisbergen. Van 9 tot 17u is het de uitvalsbasis voor vrije en **gekidste wandelingen**, tal van **avontuurlijke (kinder)activiteiten** en kun je er kennis maken met de organisaties die zich inzetten voor natuur en landschap in onze streek.

In het Kluisbos werden op 9 plaatsen **infoborden** geplaatst die telkens het startpunt markeren van een themawandeling. In deze Meander stellen we er 4 aan u voor (zie rode vlaggen op het kaartje

hieronder). In de infobrochure die zal verspreid worden op de Vlaamse Ardenndag komen ze alle 9 aan bod. **We stellen op blz. 12 en 13 ook nog het Paddenbroek in Kluisbergen en het Spijkerbos in Zulzeke aan u voor.**

Het Kluisbos

Het Kluisbos is 300 hectare groot. Het grootste deel, zo'n 200 hectare ligt in Vlaanderen, de rest in Wallonië. Het Agentschap voor Natuur en Bos en de gemeente Kluisbergen beheren het Vlaamse deel. Het domein maakt deel uit van een netwerk van Europees beschermde natuur, het zogenaamde Natura 2000 netwerk. Dit zijn gebieden die op ecologisch vlak zeer waardevol en belangrijk zijn. De kwetsbare fauna en flora verdienen hier nog extra bescherming. Typisch zijn de sterke hellingen en prachtige uitzichten vanop de beboste heuvelrug. Duurzaam toerisme en recreatie zijn hier perfect mogelijk.

1) Infobord Vuursalamander

Locatie: In de onmiddellijke buurt van de voortplantingspoel bij het Boswachtershuisje, langs de Fazantendreef

Mag ik mij voorstellen...

De vuursalamander is onze grootste inheemse en beschermde salamander. Zijn geheel vlekkenpatroon is uniek en hierdoor kan elk exemplaar zelfs individueel herkend worden. Vuursalamanders worden ook vrij oud. Grote exemplaren kunnen wel twintig jaar oud zijn. In tegenstelling tot onze andere salamanders, is deze soort een landbewoner en geen watersalamander. Enkel tijdens de voortplantingsperiode zit hij in de buurt van water. Het Kluisbos herbergt enkele populaties van deze unieke dieren.

Ambassadeur van de Vlaamse Ardennen

De vuursalamander woont in onze historische en ecologisch zeer waardevolle hellingbossen. Hij houdt zich daar op in de onmiddellijke buurt van zuurstofrijke heldere bronbeekjes en bospoelen. Overdag schuilt hij onder zwaar dood hout en in de wortels van dikke bomen, waar holtes hem een donker en stabiel vochtig klimaat bieden. Bij regenbuien verlaat hij 's nachts zijn schuilbiotoop en gaat dan op zoek naar voedsel. Van in het vroege voorjaar trekt hij vrijwel gelijktijdig met onze padden en kikkers naar zijn voortplantingsbiotoop. In het Kluisbos zijn dat uitsluitend schaduwrijke bospoelen. De voortplantingsperiode duurt langer dan van onze andere soorten. Tot in de laatste helft van juli kunnen nog geelgeklepte larven aanwezig zijn tussen de

rottende bladeren op de waterbodem.

Wat kan ik doen?

Houd het water in de poelen helder. Ga dus niet vissen naar larven en werp geen stokken, stenen of vuilnis in de poelen.

Vind je een vuursalamander op de druk bereden Fazantendreef, neem hem dan voorzichtig op en plaats hem terplekke in het bos terug, maar zeker niet in het water van de poel. De vuursalamander is niet giftig. Hij vindt zelf zijn weg terug naar zijn schuilplaats. De vuursalamander overleeft niet in uw tuin of vijver, neem geen dieren mee naar huis.

2) Infobord 'Domeinbos Agentschap voor Natuur en Bos' (type II)

Locatie: ingang verst van de vierschaar, kant Calmont.

Europese Speciale beschermingszone

Het Kluisbos is net zoals vele andere bossen in de Vlaamse Ardennen een overblijfsel van onze historische wouden. Hierdoor is het een rijk bosecosysteem met de kenmerkende regionale wilde fauna en flora van het Vlaams heuvelland op lemige bodems. In uitvoering van de Europese habitatrichtlijn is het Kluisbos samen met 35 andere bos- en natuurgebieden in de Vlaamse Ardennen aangewezen als speciale beschermingszone. In totaal zijn hierdoor 5550 hectare extra beschermd in de Vlaamse Ardennen.

Ondermeer de eiken-beukenbossen die rijk zijn aan voorjaarsflora met boshyacint, de beukenbossen met hulst en de beekbegeleidende bronbossen werden hierdoor beschermd. Het Kluisbos is daarmee een onderdeel geworden van het internationale 'Natura 2000'-netwerk. In alle Europese lidstaten werden dergelijke beschermingsinitiatieven genomen. Elke lidstaat is verplicht om maatregelen te nemen om de natuur hier, minstens, in stand te houden.

Voorjaarsflora

Bosanemonen in het Kluisbos foto: Robin Vanheuverwijn

Het Kluisbos is vooral gekend voor zijn blauwe kousjes, de tapijten van wilde hyacinten. Maar ook andere flora zorgt in het voorjaar voor kleur: bosanemoon, gele dovenetel, schedegeelster, witte klaverzuring en kleine maagdenpalm zijn er enkele. Deze soorten wijzen op een ononderbroken voorgeschiedenis als bos. Het zijn vaak kwetsbare soorten die zich buiten het bos waar de bodem de voorbije eeuw veel voedselrijker is geworden, nog amper weten te handhaven.

Wespendief

De wespendif is een dagroofvogel met een internationaal beschermingsstatuut. Hij heeft een zeer verborgen leefwijze en daardoor was er lang weinig bekend van hem. In tegenstelling tot andere roofvogels voedt de wespendif zich met insecten. Nadat hij vanuit een boom de aanvliegroutes en het nest van wespen heeft gelokaliseerd in de grond, graaft deze roofvogel de honingraten van wespennesten uit om zijn jongen te voeden. De wespendif komt laat in het voorjaar aan uit Afrika en voedt zijn jongen op in volle zomer (juli), nadat vrijwel alle andere jongen van dagroofvogels reeds zijn uitgevlogen. Hij bewoont onze grootste en oudste bossen.

3) Infobord 'domeinbos Agentschap voor Natuur en Bos' (type I)

Domeinbos Agentschap voor Natuur en Bos

Exploitatie van kwaliteitsvol hout
In het Kluisbos wordt kwaliteitsvol hout geproduceerd van verschillende boomsoorten, maar in hoofdzaak beuk. Er wordt constructie-, meubel- en brandhout geogst. Erkende houtexploitanten kappen de bomen nadat zij een lot hebben gekocht op de openbare houtverkoop van het Agentschap voor Natuur en Bos. De bosbeheerder stelt in overleg voorwaarden op die het duurzaam karakter van de bosexploitatie moeten garanderen. Ondermeer het gebruik van vaste stapelplaatsen, vaste ruimgoedposten en aangepaste machines dragen hier toe bij. Tijdens het broedsizoen wordt er niet geogst.

Contact
Agentschap voor Natuur en Bos
Oude Vliedweg
Callewaertse Heide 4-6, 3000 Gent
Tel: 09 245 48 40 - Fax: 09 245 48 58
Email: info@agentschap-natuur-en-bos.be

Commissie Houtbeheer
Parkieten 15, 3000 Gent
Tel: 09 245 48 40 - Fax: 09 245 48 58
Email: info@houtbeheer.be
www.houtbeheer.be

Locatie: ingang dichtst bij de Vierschaar.

Duurzaam bosbeheer

Het Kluisbos heeft een uitgebreid bosbeheerplan. Heel wat betrokkenen kregen hierbij inspraak. De bedoeling is dat de openbare bossen hierdoor met een langetermijnvisie en op een planmatige en controleerbare manier beheerd worden. Modern multifunctioneel bosbeheer houdt in belangrijke mate rekening met ecologie, economie en recreatie. Natuurgericht bosbeheer garandeert de optimale bescherming van het milieu, het behoud en de bevordering van de biologische diversiteit. Daarnaast is ook de productie van kwaliteitsvol hout belangrijk.

FSC-boscificering. Gelabeld hout, ook uit Vlaanderen.

Verantwoord bosbeheer wordt gestimuleerd en gepromoot door het Agentschap voor Natuur en Bos. In 2009 kreeg ondermeer het Kluisbos in de Vlaamse Ardennen zijn FSC-certificaat. Het FSC-label is een internationaal keurmerk voor verantwoord bosbeheer. Dit houdt niet alleen rekening met het milieu, maar heeft ook een sociale dimensie en is economisch haalbaar. Anders gezegd: bosbeheer met respect voor mens en natuur, vandaag en voor de komende generaties.

Exploitatie van kwaliteitsvol hout

In het Kluisbos wordt kwaliteitsvol hout geproduceerd van verschillende boomsoorten, maar in hoofdzaak beuk. Er wordt constructie-, meubel- en brandhout geogst. Erkende houtexploitanten kappen de bomen nadat zij een lot hebben gekocht op de openbare houtverkoop van het Agentschap voor Natuur en Bos. De bosbeheerder stelt in overleg voorwaarden op die het duurzaam karakter van de bosexploitatie

moeten garanderen. Ondermeer het gebruik van vaste stapelplaatsen, vaste ruimingspistes en aangepaste machines dragen hiertoe bij. Tijdens het broedseizoen wordt er niet geoogst.

4) Infobord 'Sport- en Recreatieoord Kluisbos'

Locatie: geplaatst bij de ingang (uitsluitend wandelaars) achter het recreatieoord en goed zichtbaar vanop de parking.

Duurzaam toerisme en recreatieve openstelling van onze bossen

Het Kluisbos is sinds meer dan 100 jaar één van de allerbelangrijkste uitvalsbasisen voor sport en recreatie in de Vlaamse Ardennen. In de jongste decennia ontspoorden enkele recreatieve ontwikkelingen en was het evenwicht met het ecologisch draagvlak van het bos zoek. In 2009 is de toegankelijkheid van het Kluisbos gewijzigd na openbare consultatie en inspraak van onder andere gemeente- en politiediensten, jeugdraad, BLOSO, toerisme Oost-Vlaanderen, toerisme Vlaamse Ardennen en de plaatselijke horeca. Het vernieuwde openstellingsplan moet het duurzaam gebruik van onze internationaal beschermde en ecologisch belangrijke bossen garanderen.

Een aantrekkelijk recreatief en sportief aanbod

Het vernieuwde openstellingsplan van het Kluisbos staat garant voor een ecologisch verantwoorde uitbating van drie speelzones, 20 kilometer bewegwijzerde wandelroutes, 14 km bewegwijzerde mountainbikeroutes en 8 km bewegwijzerde ruiterroutes. De routes in Vlaanderen sluiten naadloos aan op de routes in Wallonië. Over de taalgrens lopen dwars door het bos ook 2 Waalse ruiterpaden. De vier parkings 'kastanjehof', 'oude zavelgroeve', 'boswachtershuisje' en 'sport- en recreatieoord' bieden plaats aan wagens en autobussen.

Paddenbroek in Kluisbergen

Norbert Desmet

Het Paddenbroek

foto: Thijs Lietaer

Klein maar fijn, zo kunnen we het gebied omschrijven: 14 ha gemeente-eigendom in de oude ijstijdvallei van de Schelde aan de voet van 'de Kwaremont'. Samen met Weyns en Heilsbroek vormde dit gebied ooit de oude moerassige stroombedding van de Schelde. De gemeente Berchem ligt als het ware op een 'zandbank' tussen oude en nieuwe Schelde. Een samenwerkingsverband tussen Natuurpunt, RLVA, de provincie en de gemeente Kluisbergen liet een beschermd reservaat ontstaan dat vooral omwille van het vochtig karakter en de grote zeggenvegetaties, ondanks zijn geringe oppervlakte, toch erg belangrijk is. Er komen merkwaardige soorten voor als **moerassprinkhaan** en **grote roodoogjuffer**, **bittervoorn** en **vetje**, **waterpieper** en **waterral** en **moeraskruiskruid** en verschillende zeggensoorten, uiteraard een beperkte opsomming.

Er is een aangepast beheer van maaien, kappen en grazen en nietsdoen om al die soorten goed te laten gedijen. Bovendien is het aan de achterdeur van de gemeente Berchem een mooi educatief geheel, waar de scholen een natuur-leerterrein op korte afstand hebben, en bovendien erg wisselend met de seizoenen. Aan dit luik werd gewerkt met een knuppelpad en een kijkhut en dit is nodig want iedere winter overstroomt het gebied met het water van de hellingen rondom. Ook de jaarlijkse paddenoverzetacties houden de betrokkenheid hoog, niet voor niets noemt het gebied Paddenbroek. Het is, of beter was steeds een belangrijke voortplantingsplaats voor padden, salamanders en kikkers, tot 2000 werden er in het voorjaar overgezet. Nu blijft dit aantal stagneren

Een kwak in het Paddenbroek

foto: Paul Vandenbulcke

tussen twee en vierhonderd, waarschijnlijk door het ontbreken van waterplanten (noodzakelijk voor vasthechten van de eiskoeren), veroorzaakt door een verkeerde vispopulatie

Het gebied is vrij te bezoeken vanaf de Paddenstraat of vanaf de Parklaan, via het voetbalveld.

Het volledige programma van de Vlaamse Ardennendag vind je op de achterflap

Bijzondere vogelwaarnemingen december 2011 – februari 2012

Dimitri Van de Populiere

De winter begon heel rustig met zachte temperaturen en weinig sneeuw. Dat was ook te merken aan de vogels. Velen waren naarstig op zoek naar de eerste grote zaagbekken en nonnetjes. We moesten geduldig zijn. Want pas begin februari werd het eerste nonnetje gezien. Het venijn van de winter zat dan ook in de staart met 14 ijsdagen op rij vanaf begin februari. Eén van de vele topwaarnemingen deze winterperiode was de **ringsnavelmeeuw** op de Callemoeie, slechts de tweede waarneming van deze Amerikaan in de regio. Ook de moeite waren de grote aantallen **grote zaagbekken en nonnetjes** vanaf februari. Het was ook al van 1996 geleden dat er nog dergelijke aantallen in de regio te zien waren.

Futen tot eenden

Wilde zwaan: 19-12: Petegem, Langemeersen: 1 ex over (SDH); 9-02: Oudenaarde, Donk: 1 ex over (DDG). **Kolgans:** 18-12 t.e.m. 29-12: Zingem, Grootmeers: 6 ex (EVDA, e.a.); 8-01: Sint-Martens-Leerne: 7 ex over (BNO); 6-02 t.e.m. 8-02: Deinze, Noorderwal: 12 ex (VLO, e.a.); 15-02: Wannegem-Lede: 15 ex over (GCO); 18-02 t.e.m. 20-02: Oudenaarde, Donk: 2 ex (BHE, e.a.); 26-02: Asper: 26 ex over (JVH). **Toendrarietgans:** 8-01: Nazareth, Callemoeie: 1 ex over (NGE, e.a.); 19-02: Welden, Reytmeersen: 16 ex over (DDG,SFE, JVH). **Kleine rietgans:** 29-12: Zingem, Grootmeers: 1 ex (ADV). **Krooneend:** 9-02 t.e.m. 12-02: Eke, Moerbeek: 1 ex (OHE, e.a.); 18-02: Nazareth, Callemoeie: 1 –wellicht zelfde- ex (NVW). **Brilduiker:** 4-02: Zingem/Asper, Schelde: 2/3 ex (ADV, JVE); 5-02: Eine, Schelde: 1 ex (NGE, e.a.) en Oudenaarde, Donk: 1 ex (wandeling NP); 9-02: Deinze, Vaart: 1 ex (BNO, VLO); 11/12-02: Zingem, Schelde: 1 ex (ADV); 12/13-02: Eke, Schelde: 1 ex (TMA, FGH); 18-02: Nazareth,

Callemoeie: 1 ex (ADV); 19-02: Berchem, Schelde: 1 ex (CWI); 29-02: Oudenaarde, Donk: 1 ex (LVDL). **Nonnetje:** 89 waarnemingen! Max: 5-02: Eine, Schelde: 5 ex (NGE) en 17-02: Zingem, Coupure: 5 ex (LTE). **Grote zaagbek:** 107 waarnemingen! Max: 11-02: Deinze, Noorderwal: 28 ex (GCO). **Geeoorde fuut:** 11-02: Ruien, Schelde: 1 ex (DDE); 18-02 tot 26-02: Oudenaarde, Donk: 1 ex (BHE). **Roerdomp:** 11-12 en 25-12: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (BDE); 7-01 t.e.m. 9-02: Nazareth, Callemoeie: af en toe 1 ex (NGE, e.a.). 3-02: Zingem, Weiput: 1 ex (LME); 9-02: Petegem, Langemeersen: 1 ex (TVDS). **Grote zilverreiger:** 70 waarnemingen. **Ooievaar:** 36 waarnemingen, waarvan 50 % uit Deinze (parkvogels + ...?); 18-02: Wannegem-Lede: 1 ex over (GCO); 24-02: Erwetegem: 21 ex over (DVDB); 26-02: Ronse, Tombele: 8 ex over (RWE, DVE); 27-02: Elst: 3 ex (DDB); 28-02: Zegelsem: 1 ex (MGO); 29-02: Sint-Lievens-Esse: 14 ex over (HHA).

Roofvogels

Blauwe kiekendief: 90 waarnemingen. **Havik:** 18-02: Deinze, Noorderwal: 1 ex (GMI). **Slechtvalk:** 57 waarnemingen. **Smelleken:** 11-12: Wannegem-Lede: 1 ex (GCO); 24-12: Kruishoutem: 1 ex (LKI); 29-01: Kruishoutem, Zijldegemkouter: 1 ex (NGE); 19-02: Zingem, Weiput: 1 ex (wandeling NP); 21-02: Zingem, kouters Axelwalle: 1 ex (GGR).

Rallen tot stern

Scholekster: 29-02: Oudenaarde, Donk: 1 ex (LVDL). **Kluut:** 29-02: Oudenaarde, Donk: 2 ex (LVDL). **Goudplevier:** 18-12: Ronse, Pyreneeën: 20 ex over (DVE); 24-12: Wannegem-Lede: 1 ex (GCO). **Witgat:** 25 waarnemingen. **Tureluur:** 18-12: Mullem, Rooigem: 1 ex (DGE); 29-02: Petegem, Langemeersen: 2 ex (LVDL). **Zwarte ruiter:** 4-02: Oudenaarde, Donk: 1 ex (DDG). **Grutto:** 18-02: Wannegem-Lede: 12 ex over (GCO); 25-02: Petegem, Langemeersen: 1 ex (NGE). **Wulp:** 38 waarnemingen. Max: 30-01: Nazareth: 37 ex (LVDL). **Houtsnip:** 94 waarnemingen. Max: 3-12: Nazareth, Hospicebossen: 5 ex (FGH). **Kemphaan:** 33 waarnemingen. Max: 6-02: Nazareth,

Wordt 2012 het jaar van de meeuwen? Half maart werden in de regio reeds 11 verschillende soorten gezien

Kokmeeuw - *Chroicocephalus ridibundus*

Kleine Burgemeester - *Larus glaucoides*

Zwartkopmeeuw - *Ichthyaeetus melanocephalus*

Zilvermeeuw - *Larus argentatus*

Dwergmeeuw - *Hydrocoloeus minutus*

Pontische Meeuw - *Larus cachinnans*

Stormmeeuw - *Larus canus*

Geelpootmeeuw - *Larus michahellis*

Ringsnavelmeeuw - *Larus delawarensis*

Kleine Mantelmeeuw - *Larus fuscus*

Grote Mantelmeeuw - *Larus marinus*

Opvliegende kluut

foto: Paul Vandenbulcke

Callemoeie: 25 ex (BDE). **Ringsnavelmeeuw:** 8-01: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (NGE); 2e waarneming uit de streek! **Zwartkopmeeuw:** 19/22/26-02: Nazareth, Callemoeie: 1/1/2 ex (ADV, BDE, NGE); 22-02: Oudenaarde, Donk: 1 ex (NGE). **Geelpootmeeuw:** slaappleats met max: 29-01: Nazareth, Callemoeie: 4 ex (NGE). Vaste gast aan Oudenaarde, Sluis: 1 ex gedurende de hele periode. **Pontische meeuw:** slaappleats met max: 23/26-02: Nazareth, Callemoeie: 3 ex (DVDP, NGE). Vaste gast aan Kluisbergen, sluis. **Dwergmeeuw:** 13-01: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (BDE, NGE); 25-01 t.e.m. 29-01: Berchem, Paddenbroek: 1 ex (TLI, e.a.); 5-02: Oudenaarde, Donk: 1 ex (PVDB). **Drieteenmeeuw:** 10-01: Olsene: 1 verzwakt ex (GSN). **Grote mantelmeeuw:** 36 waarnemingen van deze zeldzame meeuw voor het binnenland!

Duiven tot lijsters

Ransuil: 3-12: Wannegem-Lede: 1 ex (GCO); 4-01: Ruien, Centrale: 1 ex (NDS); 20-01: Herzele, Duivenbos: 1 ex (LNE); 26-01 en 23-02: Zingem: 1 ex (ADV, PVDV); 28-01: Dikkelvenne: 1 ex (BDE); 1-02: Nederename: 1 ex (GGR); 8-02: Ruien, Kluisbos: 1 ex (NDS). **Velduil:** 17-12: Melden: 1 ex (USA); **Kerkuil:** 27-12: Maarke-Kerkem: 1 ex (DVQ); 1-

01: Petegem-Leie: 1 ex (GCO); 2/17/28-01: Lierde, Parkbos: 1 ex (ADG); 27-01 en 23-02: Berchem: 1 ex (PVDK, NDS); 31-01 en 10-02: Kwaremont: 1 ex (NDS); 27-02: Zegelsem: 1 ex (CDE). **Zwarte specht:** 22-12 t.e.m. 28-02: Wortegem, Spitaelsbossen: 1 ex (NDS, e.a.); 12-02: Eke, Moerbeek: 1 ex (TMA). **Middelste bonte specht:** nog steeds waarnemingen uit Lozerbos; 15-02: Bos t'Ename: 1 ex (MVG). **Kleine bonte specht:** 33 waarnemingen. **Boomleeuwerik:** 22-12: Ronse, Pyreneeën: 1 ex (DVE). **Waterpieper:** slaappleats Berchem, Paddenbroek (TLI, NDS) meer dan 250 ex op 2-03; 19-02: Ronse: 90 ex (DVE). **Rouwkwikstaart:** 8-01: Nederzwalm, Kouterken: 1 ex (BDE, DVDP). **Zwarte roodstaart:** 12-12: Oudenaarde: 1 ex (BHE); 19-01: Oudenaarde: 1 ex (LME); 26-01 tot 2-02: Eke, Tweelingsputten: 1 ex (PVH, TMA). **Roodborsttapuit:** 29-12 tot 2-02: 1 ex (VLO, e.a.); 5-02 tot 29-02: Petegem, Langemeersen: 1 ex (NGE, e.a.).

Zangers tot gorzen

Cetti's zanger: 11-12: Gavere: 1 ex (JVE); 21-12 tot 24-02: Ruien, Centrale: 1 ex (NDS, e.a.); 26-12 tot 29-02: Meilegem, Kaaimeersen: 1 ex (BDE, e.a.); 4-01 tot 24-02: Zingem, Weiput: 1 ex (DVDP, e.a.); 25-01: Heurne, Dal: 1 ex (DDG); 26-02: Heurne, Ster: 1 ex (DDG). **Tijftjaf:** 38 waarnemingen. **Vuurgoudhaan:** 21 waarnemingen. **Zwarte mees:** 12-12 en 5-02: Dikkelvenne: 1 ex (BDE); 4-01: Huise: 1 ex (JVH) en Volkegembos: 1 ex (USA); 18-01: Bos t'Ename: 1 ex (LME); 3/4/15-02: Ruien, Kluisbos: 1 ex (NGE, NDS, JVH). **Matkop:** 50 waarnemingen. **Barmsijs spec:** 26-02: Lozerbos: 11 ex (GCO). **Goudvink:** 11-12 tot 24-02: Ronse: 1 à 2 ex (DVE, JGL). **Appelvink:** 22-12 t.e.m. 28-02: Ronse: tot max. 15 ex! (DVE, RWE); 15-01: Zingem, Spettekraai: 1 ex (JVH); 23-01: Meilegem, Kaaimeersen: 1 ex (KVO). **Geelgors:** gedurende de hele periode: Ronse: tot max. 110 ex. (DVE, e.a.). 15-01: Bos t'Ename: 15 ex (PBL).

Dank aan alle waarnemers!

BYNOLYT
KOWA
LEICA
NIKON
STEINER
SWAROVSKI
ZEISS

Speciaalzaak voor optische instrumenten
alle merken
speciale condities voor Natuurliefhebbers
demonstraties op aanvraag

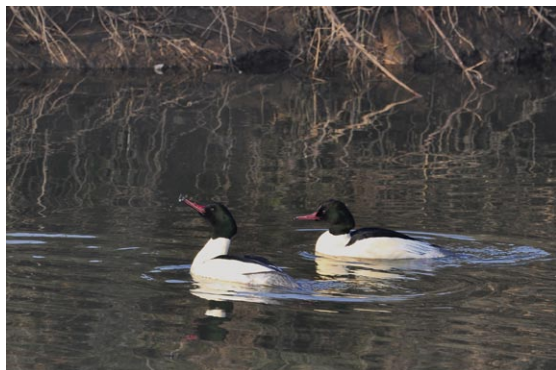
optiek
Van mmeslaeghe

Nederstraat 20, 9700 Oudenaarde
0311801 • optiek@vanommeslaeghe.be
www.vanommeslaeghe.be

Van kleine jager tot Bahamapijlstaart

Niko Van Wassenhove

De dag na Kerstdag om 7u30 stonden we met zijn zessen aan de kerk van Eke. De jaarlijkse vogeltocht van 26 december ging nu eens niet naar de Braakman maar naar de Schelde bij Antwerpen: van Blokkersdijk tot de Prosperpolder. Aan Blokkersdijk vervoegden ons nog een drietal vogelkijkers. We stonden nog in de schemering wanneer we de grote vogelkijkhut betraden. Met een viertal telescopen werd op de grote watervlakte gezocht naar wintergasten. Onze gids Jacques noteerde en telde alle soorten: honderden tafeleenden, kuifeenden, wilde eenden, knobbelzwanen en smienten. Een grote witte vogel zorgde voor wat verwarring. Een grote zilvereiger? Neen, het was een lepelaar die aan het ontwaken was en daarna begon met foerageren. Het was duidelijk nog geen winter geweest anders zou deze vogel allang naar het zuiden vertrokken zijn. Ook slobenden kwamen tevoorschijn uit het riet en in de verte was een vrouwtje brilduiker constant aan

Mannetjes grote zaagbek

foto: Walther De Munter

het duiken. Een mannetje grote zaagbek kwam zich prachtig tonen voor de kijkershut en even later wilde een mannetje brilduiker niet onderdoen voor de wedstrijd 'wie is hier de mooiste op de plas!'

We hadden het hier gezien en met de 3 wagens reden we verder richting Groot Rietveld. Daar werden we begroet door verschillende Cetti's zangers. Deze zuidelijke soort heeft er alle baat bij dat de winters zo zacht mogelijk zijn. Ook een waterral liet zich horen.

En plots een grote bruine vogel vliegend boven het riet: een roerdomp! Een vogel die we ook in onze gebieden enkel tijdens de winter zien. Het gebied werd begraaasd door verschillende paarden. Die waren allerm minst schuw. Als schoothondjes volgden ze onze tred tot er een paar van ons 'neus tegen neus' stonden of een por kregen in hun rug. Ondertussen vloog een groep sijsjes heen en weer en vlogen er constant veldleeuweriken op.

Kleine jager

foto: Dieder Plu

We reden nu richting Doel. Onze gids sakkerde en vond zijn weg niet meer: ontpolderingen, havenwerkzaamheden, afgesloten wegen en inrichting van compensatiegebieden zorgden ervoor dat de GPS ons nog van weinig nut was. Na wat verdoofd rondrijden vonden we een interessant gebied. Blijkt na navraag aan een collega vogelkijker (nee, we liepen daar niet alleen rond) Drijdyk te zijn. Hier zou een ijseend moeten zitten volgens waarnemingen.be. Na een tijdlang zoeken werd de vogel, tot tevredenheid van iedereen, gevonden. Deze vogel is trouwens vrij zeldzaam in het binnenland. Ter plaatse konden wij ons maar een tweetal waarnemingen herinneren tijdens de laatste 20 jaar in ons werkingsgebied: één op de Skiput (De Pinte) en ééntje op de Callemoeie (Nazareth). Ook wulpen, bonte strandlopers, pijlstaarten, wintertalingen en krakeenden werden hier waargenomen. Er werd wat gegeten en afscheid genomen van het vrouwelijke gezelschap dat nog op stap ging in Antwerpen.

De Putten was de volgende waarnemingsplaats. Een grote vlakte met links en rechts van de weg ondergelopen weiden en plassen. Er werd door de telescoop gezocht en in de verte werd een slechtvalk op een paaltje gevonden. Ook andere paaltjes waren bezet maar dan door buizerds in verschillende

verenkleiden. Grote zilverreigers zijn hier in de winter geen zeldzaamheid meer en het was zoeken naar een gewone blauwe reiger. De winter moest nog komen: er werd slechts één groep kolganzen gevonden en lijsterachtigen als koperwiek en kramsvogel gaven (nog) niet thuis.

We naderden nu de koeltorens van Doel. Aan de achterzijde van de kerncentrale werden de eerste brandganzen gezien. Op de slikken van de Schelde foerageerden tientallen scholeksters en kluten. Een compacte groep bonte strandlopers vloog snel van links naar rechts. De groep werd belaagd door een donkere vogel met lange spitse vleugels en een lange staart. Aarzeling bij het op naam brengen van de vogel: een jager! Maar welke? Jacques had met zijn telescoop duidelijk een lange staart gezien; jawel het was een kleine jager. Voor het merendeel van ons een nieuwe soort waargenomen in België. De vogel zette zich op de grond, waarbij hij na het opvliegen hardnekkig een kokmeeuw achtervolgde. Dit is een typisch gedrag voor een jager.

Wat verder zwom een wat vreemde eend. Een kop als een nonnetje maar de kleur van de snavel klopte niet en de bovendekveren waren bruin. In de gids werd de vogel niet gevonden en ter plaatse met de gsm op Google zoeken bracht ook geen antwoord. Dit was huiswerk voor deze avond. Later vernam ik van Jacques dat het een Bahamapijlstaart was.

We stapten verder op de dijk richting Prosperpolder. Daar was het nog wat wachten op de velduilen. Dit is niet alleen een populaire plaats voor de uilen maar ook voor de vogelwaarnemers. Een drietal groepen stonden te wachten op het schouwspel van jagende velduilen. Lang moest er niet gewacht worden voor de eerste vliegende vogel werd ontdekt. Vlug werd een tweede, derde en een vierde vogel ontdekt. De vorige dagen werden tot 9 vogels geteld. Nog een andere wintergast liet zich prachtig bewonderen: een mannetje blauwe kiekendief. Terugkerend richting onze wagens vloog een velduil zacht zeilend net boven de dijk en zette zich op een paaltje. Voor een laatste maal werd de telescoop richting velduil scherp gesteld. We kwamen steeds dichterbij. De velduil keek onverstoord van links naar rechts en trok zich van de opdringerige vogelkijkers weinig aan. Tot de vogel wegvloog en de dag op die wijze prachtig werd afgesloten.

Nestkast voor slechtvalken in Deinze

Koen Bilcke

Voor mij staan drie man. Warm gekleed. En voor hen een zware kast, een looprooster, profielen en materiaal. Veel materiaal. Als ik naar boven kijk, zie ik een toren van 60 meter in een ijzige lucht met regenwolken. Opdracht: vandaag monteren we een slechtvalkenkast op de torens van Dossche. Probleem: er is geen lift. Alles moet via een trap naar boven worden gedragen. 236 treden. In het begin valt dat mee. Tot we aan de 10e verdieping raken. Vanaf nummer 11 wordt de trappenhal smaller en smaller. De kast passeert steeds moeizamer elke bocht. De omgeving is bevreemdend: de toren is niet meer in gebruik en is een geliefd oord voor duiven. Waarschijnlijk niet meer voor lang... De laatste hindernis wordt de moeilijkste. We zien voor ons een kooiladder met wel een heel nauwe doorgang, de temperatuur stijgt bij ons meteen met een paar graden. Hijstouwen worden boven gehaald, en pas bij de vierde poging schuift de kast voorbij de opening. Chapeau voor de ploeg die de opening op voorhand perfect had opgemeten... Boven is het uitzicht adembenemend: het belfort van Gent, de heuvels van de Vlaamse Ardennen... Maar we moeten meteen aan de slag. Als een ervaren team

Adembenemend uitzicht f: Koen Bilcke

wordt de kast vakkundig in elkaar gezet, met dank aan de goede voorbereiding van Etienne. Het lijkt wel een IKEA-bouwdoos. Vooral de verankering aan de betonnen structuur en de reling baarde ons heel wat kopzorgen. Het is niet evident een houten kast stevig te verankeren die gedurende jaren rukwind en stortregen kan trotseren op een toren van 60 meter. Als finishing touch krijgt de kast een geïsoleerde(!) vloer en een bedje van korrels. Het uitzicht vanuit de kast is schitterend. Een goede twee uur later is de klus geklaard. En net op tijd, een miezerige koude regen begint het enthousiasme te temperen. Er is nog

Ik kan er naar fluiten

Rik Desmet

Sinds jaren had ik in de tuin een koppel smienten die vooral dienst deden als sympathieke grasmachientjes in de boomgaard. Aangezien deze eendjes hun Franse naam, canard siffleur, alle eer aandeden keek hier al menig bezoeker verwonderd om zich heen als het mannetje weer zijn fluittoon ten beste gaf.

De dader...

foto: Rik Desmet

Sinds de koudegolf van februari is het hier echter stil geworden. Ik trof de twee eenden dood in de boomgaard. Omdat ik eerst nog twijfelde aan de boosdoener gebruikte ik een fotoval om de dader te ontmaskeren. Het resultaat was duidelijk: de buizerd die hier al een paar dagen rondhing had zich nog dicht bij het huis gewaagd om de twee smienten die niet meer konden vluchten op het water van hun vijver in een hoek te drijven. Het resultaat zie je op de foto. Misschien was het net zijn overlevingsrantsoen? Het is hem gegund, zij het niet van harte...

Ziezo, klaar

foto: Eddy Vervynck

even tijd voor de groepsfoto en dan kan de afdaling van 236 treden worden aangevat. De nestkast kan je perfect zien vanaf de overzijde van het kanaal ter hoogte van het politiekantoor. Nu maar hopen dat een koppel slechtvalken de kast weet te appreciëren. Zo'n koppetje slechtvalken liet zich verleden jaar al regelmatig spotten rond de toren, we hopen dit jaar natuurlijk op een geslaagd broedgeval. Duimen maar.

TUINAANLEG

EN -ONDERHOUD

alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen

MICHAEL BEKAERT

Ganzendam 9 - 9890 Vurste
Tel: 0497/43.01.79

WEBSITES
WEBAPPLICATIES
GRAFISCH ONTWERP
FOTOGRAFIE
DVD

exponent.be

Wortegemstr. 7 9771 Nokere 09 383 64 25 welcome@exponent.be www.exponent.be

SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
 SV: Natuurpunt afdeling Scheldevallei
 VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
 RO: Natuurpunt afdeling Ronse
 OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde.
 ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
 GZ: Natuurpunt afdeling Groot Zingem
 DE-plus: Natuurpunt afdeling Deinze plus.
 HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele.
 KRB: Kern 'Rondom Burreken'
 KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
 VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus
 PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus
 PAWG: Paddenstoelenwerkgroep Vlaamse Ardennen plus.
 NWB: Nationale Werkgroep Botanica
 IWG: Invertebratenwerkgroep 'Lampyrus'
 NWG: NatuurstudieWerkgroepen Vlaamse Ardennen plus.
 ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt VA plus
 BWG: Bramenwerkgroep Natuurpunt VA plus
 MOW: Milieufrent Omer Watzet
 JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu.
 TW: Trage Wegen vzw
 VA-plus: Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus.
 WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei.
 WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
 VUB: Vrienden van het Uilenbroek
 RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen

Zondag 1 april tot 12 april 2012

■ **SV: Reis naar Turkije o.l.v. Jacques Vanheuverwijn.**

Zondag 1 april 2012.

■ **HRZ: Voorjaarswandeling in het Duivenbos.** Gids: Dries Van Nieuwenhuyse, tel: 054/50.37.89, e-mail: dries.van.nieuwenhuyse@hotmail.com. Samenkomst om 9u aan de kerk van Sint-Antelinks. Einde rond 12u. Een gelegenheid om het tapijt bosanemonen in het Duivenbos in bloei te zien. Meebrengen: laarzen.

Zondag 8 april 2012

■ **GZ: Ochtendwandeling met aansluitend ontbijt door de Scheldemeersen en algemene vergadering.** Gids: Eddy Van Den Abeele tel 09/384.43.54 of 0474/62.20.52. Start om 5u30 aan Huize Adelgoed Omgangstraat in Zingem. Einde wandeling omstreeks 7u30 u. Meebrengen: laarzen, verrekijker, veldgidsen.

Paasmaandag 9 april 2012

■ **DE-plus + VWG: vogelgeluiden voor dummies.** Gidsen: Koen Bilcke (0473/81.43.58) en Etienne Colpaert. Samenkomst aan de kerk van Woutergem om 9u30. Einde rond 12u. Welke vogel zingt nu iedere morgen aan je slaapkamervenster? En hoe klinkt nu de koolmees? Tijdens deze wandeling concentreren we ons op een achttal veel voorkomende vogels en leren we spelenderwijs hun zang kennen. Geschikt voor families en beginners. (zie ook 29 april) Meebrengen: goed schoeisel, vogelgids, verrekijker.

■ **HOU: Milieu- en natuureducatieve wandeling vanuit Cotthem naar Oombergen.** Gids: Bestuur Leefbaar Bos. Afspraak om 9u30 aan B&B De Boomgaard, Cotthem 15, 9520 St Lievens Houtem. Tijdens de wandeling komen we meer te weten over de mogelijke externe bedreigingen van de Oombergse bossen (waar de klokfontein ontspringt). Na de wandeling wordt een consumptie aangeboden door vzw Leefbaar Bos. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: wandelschoenen, bij regenweer laarzen. Organisator: VZW Leefbaar Bos ism. NP Houtem.

Woensdag 11/4 tot en met zondag 15/4

■ **CVN + VA-plus: Cursus Natuur In Zicht Vlaamse Ardennen.** Verschillende lesgevers. Meer info: Pieter Blondé, pieter.blonde@c-v-n.be, 055/33.54.49. Samenkomst om 9u aan de Natuurpunt loods Bos t'Ename, Braambrugstraat 43, 9700 Oudenaarde. Einde 16u30. Natuur-In-Zicht is een basiscursus over de natuur. De nadruk ligt op natuurbeleving en kennismaking met de natuur. Er is geen enkele voorkennis vereist. Door de cursus krijg je meer inzicht in de natuur (ecologie, planten, dieren, landschappen en biodiversiteit). Voor elk thema is er in de voormiddag een binnen- en in de namiddag een buitenactiviteit (excursie) voorzien. Zeker

tijdens de buitenactiviteiten zal je verwonderd staan van wat de natuur in je eigen omgeving allemaal te bieden heeft.

Zaterdag 14 april 2012

■ **NWB: Plantenstudiedag aan de abdij van Affligem.** Gids: Paul Van Den Bremt, GSM 0474/90.02.49. Samenkomst aan de kerk van de abdij te Affligem (Abdijsstraat 6) om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok D4.51.32, met voorjaarsflora langs de Weimeersbeek, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Liefhebbers uit onze regio kunnen kostendelend meerijden (contact nemen met Karel De Waele, 09/386.45.60 of beter nog karel.de.waele@skynet.be).

Zondag 15 april 2012.

■ **VA-plus + RLVA + ANB + MOW: Vlaamse Ardennendag te Kluisbergen.** De Vlaamse Ardennendag, dit jaar in het Kluisbos te Kluisbergen, is de trefdag voor alle gezinnen en organisaties met een hart voor natuur, bos en landschap in de Vlaamse Ardennen. Samen bieden wij je een zeer ruime waaier van boeiende activiteiten, die pareltjes bos, natuur en landschap van de Vlaamse Ardennen in de kijker zetten. Zie voor meer info: www.vlaamseardennendag.be en op de achterflap van deze Meander voor het programma. Lees ook vanaf blz. 9.

Zaterdag 21 april 2012

■ **PWG + ZV: Plantenstudievoormiddag in het Kloosterbos te St-Maria-Oudenhove.** Gids: Karel De Waele (tel. 09/386.45.60, GSM enkel die voormiddag: 0474/77.82.76). Samenkomst om 9u aan de kerk van St-Maria-Oudenhove. Einde omstreeks 12u. De ganse voormiddag studie van de flora in één km², nl. het kwartierhok E3-33-42, met o.a. de reservaten Kloosterbos en Vossenhol. Hierbij worden indien nodig diverse determinatiewerken gebruikt en aldus verschillende veldterminatiekenmerken van de flora aangeleerd. We doen dit samen met, en op aanvraag van plantenwerkgroep 'Naturelaar' van afdeling 's Heerenbosch. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

■ **PWG+ZV: Educatieve plantenwandeling voor beginners in het Kloosterbos te Sint-Maria-Oudenhove.** Gids: Dieter Everaert, tel. 09/345.96.30. Samenkomst om 14u aan de kerk van Sint-Maria-Oudenhove. Onder begeleiding wordt de systematiek van de meest voorkomende plantenfamilies in een traditioneel Vlaamse Ardennenbos aangeleerd. Einde om 17u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep.

Zondag 22 april 2012

■ **OUD+VWG: Vroegemorgenzangtocht te Oudenaarde.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst om 6u15 aan de vrije parking aan de vestingen te Oudenaarde (einde van Minderbroederstraat). We luisteren en genieten van de vogelzang van de eerste boodschappers van de lente. In dit deel van de lente zijn al meer soorten vogels terug van het verre Zuiden. Ideaal dus voor de beginnende vogelliefhebber om kennis te maken met een paar nieuwe vogelwijzjes. Einde omstreeks 9u. Meebrengen: laarzen, verrekijker. Zie ook 20 mei.

■ **VA + WMB: Gezinswandeling in de Maarkebeekvallei.** Gids: Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10. Samenkomst om 14u aan de kerk van Maarke voor een natuurwandeling in de Maarkebeekvallei met speciale aandacht voor de voorjaarsbloei in het Eeckhoutbos en het Longkruidbosje. De Maarkebeekvallei strekt zich uit over de gemeenten Oudenaarde, Maarkedal en Horebeke en is grotendeels gelegen op de noordelijke (steile) flank van de Maarkebeek en doet denken aan de landschappen van Valerius De Saedeleer. Einde om 17u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, verrekijker.

■ **ZV: Dag van de Perlinkvallei.** Info: Vincent Decroock, tel. 0498/10.95.39. Afspraak aan de school, Boekelbaan 110 te Zwalm (Sint-Blasius-Boekel). Samenkomst om 6u en om 8u30 voor vroege ochtendwandelingen met extra aandacht voor de vogels. Om 8u30 bezoeken we ook Chris Nuyens, een vogelringer, die actief zal zijn in het gebied. In samenwerking met de Vrije Basisschool Sint-Blasius-

Boekel, die het peterschap heeft opgenomen van het natuurgebied.

■ **MOW: Dag van de Aarde - Fietshappening.** Tussen 14u en 18u staat de fiets centraal in een waaijer van activiteiten. Op twee locaties -Omer Watteschool in Schorisse en Sportterrein Maalzaakstraat in Etikhove- kun je terecht voor volgende activiteiten: •Lokale fietshandelaars staan er in voor kleine gratis herstellingen zodat je fiets weer rijklar is. •Ben je niet (meer) zeker op de fiets? Kom dan eens proberen. •Een leuk fietsparcours voor elke leeftijd. •Gratis graveren van fietsen. •De fietsen van je dromen? Ook alternatieve fietsen zijn te zien. •Uiteraard kan je er ook nieuwe fietsen kopen.

Zaterdag 28 april 2012

■ **VA-plus: Herdenkingswandeling ter ere van Marcel Nachtergaele.** Samenkomst om 14u aan de kerk van Lozer. Marcel was stichter van de Wielewaal Schelde-Leie, thans Natuurpunt VA-plus. Velen onder ons hebben Marcel ontmoet op één of andere activiteit en herinneren zich hem als iemand met een warme persoonlijkheid. Uit dankbaarheid voor zijn grote inzet voor het natuurbehoud in onze streek organiseren we een wandeling in en rond het Lozerbos en een kort herdenkingsmoment. Rond 16u30 verenigen we ons in Parochiaal Centrum 'della Failla d'Huyse, Ouwegemsesteenweg 259.

■ **KBÉ: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/ bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

■ **NWB: Plantenstudiedag in het Walenbos.** Gids: Daniel de Wit, GSM 0477/25.10.32. Samenkomst aan de kerk van O.L.V. Tielt (Bergstraat 1B Tielt-Winge) om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok D5.56.42, met voorjaarsflora in elzenbroekbos, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank.

■ **IWG: Bladmineerders-excursie in Bos t'Ename.** Info: Guido Tack, guido.tack1@telenet.be of 0474/90.02.30 en Koen Smets, smets_koen@hotmail.com of 0473/88.41.66. Samenkomst om 10u aan het dorpsplein van Ename (Enameplein, Oudenaarde). Bladmineerders zijn insecten, meestal kleine nachtvlinders, die als larve (rups) minstens een deel van hun tijd leven binnenin bladeren. Trek mee met de specialisten van de Koninklijke Belgische Entomologische Vereniging door het zeer diverse landschap van Bos t'Ename, met zijn rijke entomologische fauna. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: gepast schoeisel en loep, eventueel specifiek determinatiewerk is nuttig.

Zondag 29 april 2012

■ **DE-plus+ VWG: vroege ochtendwandeling.** Gidsen: Koen Bilcke (0473/81.43.58) en Etienne Colpaert. Samenkomst aan de kerk van Woutergem om 6u15. Hoer je effectief meer vogels bij zonsopgang? We nemen de proef op de som. We volgen identiek hetzelfde traject als op paasmaandag, maar nu een paar uur vroeger. We wandelen voorbij een park, tuinen, akkers, een rietveld en de meersen en verkennen hiermee verschillende biotopen. Ook voor beginners. Einde omstreeks 9u. Meebrengen: goed schoeisel, vogelgids, verrekijker.

■ **RO: Voorjaarskruiden in de Ronsische Pyreneeën.** Gids: Philippe Moreaux, tel. 0476/49.24.61. Samenkomst om 14u aan Hof ter Guchten, Rotterij 278 te Ronse. Tegelijkertijd wordt er een activiteit georganiseerd door Jeannine Tassyns, 'sneukelen uit de veldkeuken': koken met voorjaarskruiden uiteraard ook in Hof ter Guchten.

Na zijn excursie, omstreeks 16u30, komt Philippe met de excursiedelnemers proeven van hefgeen werd klaargemaakt (samen met een lekker drankje).

■ **HOU: Herdenkingswandeling met koffietafel ter ere van Walter de Pauw.** Afspraak: 14u aan Ter Kimme, kloosterstraat 3, 9520 St Lievens Houtem. Walter de Pauw heeft veel betekend voor vele mensen, verenigingen met de natuur als centraal element. Uit dankbaarheid organiseren we deze wandelingen. Voor meer info zie website: <http://sites.google.com/site/natuurpunthoutem/uitgebreidekalender>. Prijs: 5 euro voor NP-leden, 7 euro voor niet-leden, 1 euro voor de wandeling zonder koffietafel, (wel mogelijk iets te consumeren van drank). Inschrijven via overschrijving voor 27/04 op reknr: BE72 9730 5367 8016 met vermelding aantal personen. Contactpersoon: Brigit Pede - De Moerloze 053/62.71.40. Meebrengen: herinneringen en wandelschoenen.

Dinsdag 1 mei 2012

■ **HRZ: Kwikstaartwandeling.** Gids: Dirk Noël, tel: 0476/63.22.46, info@ecotuin.be. Samenkomst om 9u aan Bioboerderij De Kollebloem, Doornstraat 30, 9550 Herzele (Sint-Lievens-Esse). Traject langs trage wegen en oude trambedding. Einde voorzien om 12u. Meebrengen: laarzen, verrekijker.

■ **ZV: Langs de boorden van de Zwalm.** Gids: Vincent Decroocq, tel. 0498/10.95.39. Vertrek om 14u aan de Zwalmolen, Rekegemstraat te Zwalm (Munkzwalm). Wandeling langs de boorden van de Zwalm. Einde rond 17u. Voorzie je van stevig schoeisel.

■ **DE-plus: Fietszoektocht in kader van Dag van de Aarde.** Info: Wim Bracke, tel. 09/380.01.03 bracke.wim@skynet.be. Vertrek tussen 13u30 en 14u30 aan het Sint-Poppopplein (aan kerk), Deinze. Over een afstand van ongeveer 20 km fietsen we doorheen Deinze langs natuurlijke en minder natuurlijke plekken. Onderweg zijn er enkele stops: bij een natuurlijke tuin, bij een landbouwer, bij een natuurgebied. In een brochure wordt ook toegelicht wat er de voorbije jaren is veranderd in de stad en worden voorstellen geformuleerd naar het toekomstige stadsbestuur. Pijnsuittreiking om 17u30. Deelname is gratis. Organisatie i.s.m. MOW Leievallei, Fietsersbond en VELT Leiland Deinze.

Zaterdag 5 mei 2012

■ **PWG+SL: Plantendeterminatie en -inventarisatiewandeling in de Kaleshoek te Zeveren.** Gids: Henk Coudenys, tel. 09/386.97.11. Samenkomst om 14u aan de kerk van Zeveren. Determinatie en inventarisatie van de flora van moerasbos. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen(!), flora, evt. loep.

Zondag 6 mei 2012

■ **RO + IWG: Familiale wandeling rond vlinders en voorjaarsbloeiers in St-Sauveur.** Gids: Jo Glibert, tel. 055/21.00.46. Samenkomst om 14u aan de Kattenmolen, kruispunt van N57 (Rue de Renaix) met Tombele. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel.

Woensdag 9 mei 2012

■ **SV+VWG: Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep in het Stedelijk Centrum te Heurne, o.l.v. Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86.** Aanvang om 20u. Einde rond 22u30. Op deze bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) zul je ongetwijfeld nieuwe zaken bijleren. Sedert het pure vergaderen op een ander moment plaatsvindt, staat alles in het teken van vogels en vogelkijken. Er worden enkele voorstellingen gebracht, die kunnen gaan over diverse thema's: determinatie, reisverslagen, projectresultaten,... Dit zowel voor de beginnende vogelkijker als de meer gevorderde. De exacte inhoud kan minstens een week op voorhand gevonden worden bij 'activiteiten' op onze VWG-website: <http://www.vwg-vlaamseardenenplus.be/>

Zaterdag 12 mei 2012

■ **NWB: Plantenstudiedag in de Maasvallei.** Gids: Freddy Wyzen, GSM 0478/65.14.48. Samenkomst aan het station van Dinant (avenue Franchet d'Esperey 1) om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok H5.37.43 en 44, met reservaat devant Bouvignes en flank Leffevallei

met kalkgraslanden en mooie rotsvegetaties, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Liefhebbers uit onze regio kunnen kostendelend meereizen (contact nemen met Karel De Waele, 09/386.45.60 of beter nog karel.de.waele@skynet.be)

Zondag 13 mei 2012

■ **RO: Vroegemorgenvogelzangtocht in de Pyreneeën.** Gids: Philippe Moreaux, tel. 0476/492461. Samenkomst om 5 u aan Hof ter Guchten, Rotterdam 278 te Ronse. Einde omstreeks 8 uur. Meebrengen: goed schoeisel, verrekijker.

■ **PWG+KRB: Educatieve plantenwandeling voor beginners in het Burreken te Schorisse.** Gids: Ronny Declercq, tel. 055/45.63.42, ronnydeclercq@pandora.be. Samenkomst om 14u aan de bramentuin op de Ganzenberg te Schorisse (nabij huisnr. 2). Onder begeleiding wordt de systematiek van de meest voorkomende plantenfamilies in een traditioneel Vlaamse Ardennenlandschap met bos, grasland en houtkanten aangeleerd. Einde om 17u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep.

■ **Tijd voor biodiversiteit in de Kaaihoeve te Meilegem-Zwalm.** Start om 14u in de Kaaihoeve, Oude Scheldestraat 16 te Meilegem (Zwalm). Familiedag rond biodiversiteit in de tuin met leuke workshops en demonstraties voor jong en oud. Begeleide natuurspelen en -wandelingen. Doorlopend eco-markt met duurzame en ecologisch verantwoorde producten. Einde omstreeks 18u30. Info 055/496.796 – email: kaaihoeve@oost-vlaanderen.be – website: www.dekaaihoeve.be

Woensdag 16 mei 2012

■ **VA: Familiale avondlijke natuurwandeling langs Ladeuze en de Longkruisbosjes.** Gids: Johan Cosijn, tel. 055/30.98.10. Samenkomst om 19u aan de kerk van Etikhove. Genieten van de avondlijke geluiden van de vogels en het landschap van Valerius de Saedeleer... en enkele late lentebloeiërs. Meebrengen: stevig schoeisel, aangepaste kledij. Einde omstreeks 22u.

Zondag 20 mei 2012

■ **SL+VWG: Vroegemorgenzangtocht te Oudenaarde.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst om 5u30 aan de vrije parking aan de vestingen te Oudenaarde (einde van Minderbroederstraat). We luisteren en genieten van de vogelzang. In dit deel van de lente zijn de meeste soorten vogels terug van het verre Zuiden. Ideaal dus voor de beginnende vogelliefhebber om kennis te maken met een heel gamma aan vogelwijzes. Einde omstreeks 8u30. Meebrengen: laarzen, verrekijker.

■ **OD + SL: Een hooiland in bloei: wandelen in de Langemeersen.** Gidsen: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62 en Nico Geiregat, tel. 0473/93.32.33. Samenkomst om 14u aan het kruispunt van de Meersstraat in Petegem aan de Schelde (Wortegem-Petegem) en het zijstraatje in de Langemeersen, nabij het populierenbos. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, verrekijker.

■ **ZV: Bezoek aan Kezelfort en voorjaarswandeling.** Afspraak om 14u aan de kerk te Edelare. Het fort is tijdens het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden als verdediging tegen Frankrijk opgericht en maakte deel uit van de zogenaamde Wellingtonbarrière: het diende om mogelijke Franse aanvallen van op de heuveltop af te slaan en de Schelde in de gaten te houden. Na de oprichting van België werden de militaire uitkijkposten afgebroken, het gangenennetwerk daarentegen is bewaard gebleven. Het fort is nu een zeer belangrijke overwinteringsplaats voor vleermuizen. Einde omstreeks 17u. Voorzie je van stevig schoeisel. Organisatie Pasar; NP Zwalmvallei sluit er bij aan.

Vrijdag 25 mei tot maandag 28 mei 2012

■ **NWB: Botanisch Pinksterweekend in de Duitse Eifel.** Gids: Andre Van den Bergh, tel. 052/35.05.18; GSM 0472/68.83.35. Verblijf in halfpension in hotel Im Fronhof te Mettendorf in het Eenzdal. Inschrijvingen afgesloten. Er zijn 12 tweepersoonskamers (48,20 euro p.p.per dag) en drie singles (53,50 euro per dag) gereserveerd. Vier dagen botaniseren in de omgeving met droge graslanden te Irrel,

orchideeën am Bedhard en in het Sauertal, Mindener Lay, Scharren bei Ingendorf, Matheswies bei Echterbacherbrück en Irreler Mühle. Deelnemers krijgen op tijd een brief met de richtlijnen.

Zaterdag 26 mei 2012

■ **KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/ bijl en/of motorzaag, werkdamschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

Zondag 27 mei 2012

■ **IWG + KRB: Beestjes-ontdekkingsstocht doorheen het Burreken.** Begeleiding: Bryan Goethals, bryan.goethals@telenet.be en Ronny De Clercq, ronnydeclercq@pandora.be, 055/45.63.42. Samenkomst om 14u aan De Bramentuin, Ganzenberg te Schorisse. Goed als kennismaking met de bonte wereld van de ongewervelde beestjes, die 98 % van alle soorten uitmaken! We wandelen een transect waarmee we diverse biotopen van het gebied aandoen. Garantie op veel soorten. Einde om 17u. Meebrengen: Laarzen of stevig schoeisel, loep(potje) en insecten- en/of spinnengids zijn nuttig.

Woensdag 30 mei 2012

■ **DE-plus: Over De Blekerij, orchideeën en 'Zeveren Sluse',** avondlijke natuurwandeling tijdens Zeveren kermis. Gidsen: Rik Desmet, tel. 0497/87.56.14 en Eddy Vervynck, tel. 0496/626303. Natuurwandeling tijdens de pinksterkermis van Zeveren. Wil je alles te weten komen over orchideeën en 'Zeveren Sluse' en wat dit te maken heeft met het natuurreservaat 'De Blekerij', trek dan je mooiste rubberlaarzen aan en kom om 19u naar de kerk van Zeveren (deelgemeente Deinze). Bij veel regenval in het voorjaar zijn rubberlaarzen echt nodig! Nadien gelegenheid tot proeven en aankopen van Belval Bier. Einde omstreeks 21u30 of tot einde voorraad Belval.

Zondag 3 juni 2012

■ **VA: Dagtocht door de Vlaamse Ardennen langs de GR 129 tussen Ronse en Oudenaarde.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst liefst voor 8u25 aan het station te Oudenaarde. **De trein naar Ronse vertrekt om 8u38.** Van daaruit volgen we dan de GR 129 terug naar Oudenaarde. Mensen die rechtstreeks vanuit Ronse meestappen, kunnen om 9u aansluiten aan het station en 's avonds de trein van Oudenaarde naar Ronse nemen. De trein vertrekt er 38 minuten na elk paar uur.

■ **DE-plus: familiale wandeling tussen Astene en Bachte.** Gidsen: Koen Houthoofd, tel. 09/328.11.08 en Jan Kindt. Samenkomst om 14u aan Astene Sas (Hellestraat, Astene). We bezoeken een deel van het reservaat 'Leiemeersen van Astene en Bachte' met aandacht voor de plantjes en diertjes en in rond het water van de oude Leiearm van Vosselare Put. We gaan verder na wat natuurspunt doet en beoogt met de percelen die de vereniging beheert. Meebrengen: waterdicht schoeisel, eventueel verrekijker. Einde omstreeks 16u30.

Woensdag 6 juni 2012

■ **VA: Avondwandeling in het Kluisbos.** Gids: Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91. Samenkomst om 21u aan de parking van het recreatieoord 'Kluisbos' (zwembad). Daar wandelen we, op zoek naar geluiden van de jonge Bosuilen en eventueel Ransuilen en mogelijk kerkuil op andere locatie. Meebrengen: stevig schoeisel, verrekijker,... Einde omstreeks 23u.

■ **PWG+ZV: Plantendeterminatie en inventarisatiewandeling in Bovenloop Zwalm te Opbrakel.** Gids: Heidi Demolder, tel. 0476/40.34.52. Samenkomst om 19u aan de vijver in de Maaistraat te Opbrakel. Determinatie en inventarisatie van de flora

van natte ruigte en aanpalende graslanden. Einde bij zonsondergang. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep.

Zaterdag 9 juni 2012

NWB: Plantenstudiedag langs de Palingbeek te Ieper. Gids: Pierre Van Vooren, GSM 0494/54.27.03. Samenkomst op de parking van het Provinciaal Domein (Palingbeekstraat 18, Ieper) om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in nog te bepalen kmhok, met gevarieerde flora van de beekvallei, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Liefhebbers uit onze regio kunnen kostendelend meereizen (contact nemen met Karel De Waele, 09/386.45.60 of beter nog karel.de.waele@skynet.be).

Zondag 10 juni 2012

■ OUD + SL: Het landschap van de Langemeersen. Wandeling rond landschap, beheer en soorten. Gids: Paul Cardon, tel. 055/31.19.92. Samenkomst om 14u aan het kruispunt van de Meersstraat in Petegem aan de Schelde (Wortegem-Petegem) en het zijstraatje in de Langemeersen, nabij het populierenbos. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen, verrekijker.

■ KRB + MOW Maarkedal: Wandeling + biofeestijn in het Burreken. Samenkomst om 10u aan de kerk van Schorisse. Een mooie natuurwandeling brengt ons naar de Bramentuin, waar we een bio-aperitief aanbieden. 's Middags is er een lekker bio-buffet op de hoeve aan de ingang van het reservaat. Inschrijven voor de wandeling is niet nodig, wel voor het bio-buffet. Kostprijs: 14 euro per volwassene, 7 euro per kind, ter plaatse te betalen. Meer info: info@mow-maarkedal.be. Inschrijven kan bij André Somers, tel. 055/23.91.02 en Rita Van de Voorde, tel. 055/45.66.10. Einde omstreeks 16u.

Dinsdag 12 juni 2012

■ DE-plus: voordracht 'achtpotige schoonheden' introductie in de boeiende wereld van de spin. Gast spreker: Bryan Goethals. Start om 20u in de kelder van de bibliotheek in Deinze. Einde omstreeks 22u30. Algemene voordracht over spinnen met dode en levende dieren. Bryan is niet alleen bekend voor zijn aanstekelijke humor en boeiende vertelstijl, maar ook voor zijn parate kennis van de spinnen. Inkom 2 euro (3 euro voor niet-leden). Zie ook op 24 juni voor de excursie. Info: Koen Bilcke (0473/81.43.58).

Woensdag 13 juni 2012

■ SL+ DE-plus: Avondlijke natuurwandeling langs de oude Leiearm te Machelen. Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60 (GSM 0474/77.82.76 enkel die avond). Afspraak om 19u aan de kerk van Machelen (op het plein aan de Leie). Einde omstreeks 22u. We genieten van de avondlijke vogelgeluiden en van de natuur aan de waterkant. Stevig schoeisel volstaat.

Vrijdag 15 juni 2012

■ IWG + KBE: Europese MottenNachten te Oudenaarde (Bos 't Ename). Begeleiding: Pieter Blondé, tel. 0488/36.22.79 of pieter.blonde@c-v-n.be. Samenkomst vanaf 20u aan de Loods, Braamburgstraat te Ename. Goed als kennismaking met de bonte vlinderwereld van de nacht. Met een lichtval lokken we vele soorten. Over geheel Europa worden in deze periode nachtvlinders gevangen, waardoor we een beeld krijgen van welke soorten waar en wanneer vliegen. Einde in de kleine uurtjes maar zonder verplichting. Meebrengen: lamp, loep(potje) en nachtvlindergids zijn nuttig.

Zaterdag 16 juni 2012

■ IWG + KRB: Europese MottenNachten te Schorisse (Burreken). Begeleiding: Ronny De Clercq, tel. 055/45.63.42 of ronnydeclercq@pandora.be. Samenkomst vanaf 20u aan de Orangerie, Stokstraat 54 te Schorisse (toegang via de tuin). Goed als kennismaking met de bonte vlinderwereld van de nacht. Met een lichtval lokken we vele soorten. Over geheel Europa worden in deze periode nachtvlinders gevangen, waardoor we een beeld krijgen van welke soorten waar en wanneer vliegen.

Einde in de kleine uurtjes maar zonder verplichting. Meebrengen: lamp, loep(potje) en nachtvlindergids zijn nuttig. (Nachtvlindergidsen en loep(potjes) kunnen ook ter plaatse gebruikt en aangeschaft worden).

Zondag 17 juni 2012

■ OUD+ KBE: Wandeling in het Bos 't Ename. Gids: Guido Tack tel. 0474/90.02.30. Samenkomst om 14u aan het Provinciaal Archeologisch Museum Ename, Enameplein te Ename. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel of laarzen.

■ DE-plus: Cursus 'de natuurlijke tuinvijver': praktijk. Info: Koen Houthoofd, tel. 09/328.11.08. Start om 14u in de Leernsesteenweg 453 te Sint-Martens-Leerne. Tuinaanlegger en natuurgids Paul Geeroms neemt ons mee naar enkele tuinvijvers, met aandacht voor de aanleg ervan en het aanwezige leven in de vijver. Verschillende types van vijvers komen aan bod. Verplaatsing tussen de tuinen gebeurt bij voorkeur per fiets (ongeveer 5 km). We eindigen de excursie in Bachte, waar ook vijverplanten uit bestaande vijvers tegen een spotprijsje worden aangeboden. Einde omstreeks 17u.

Zondag 17 juni tot zondag 24 juni 2012

■ NWB: Botanisch zomer verlof in het Lechtal (Tirol) - Oostenrijk. Gids: Daniël De Wit, GSM 0477/25.10.32. Verblijf in halfpension in het hotel Gasthof Bären te Holzgau. Een weekje botaniseren in het Lechtal. Er zijn 11 tweepersoonkamers en 3 singles gereserveerd. Prijs: 44 euro per persoon in HP; single 53 euro in HP. Het hotel beschikt over een sauna en dampbad en de sommercarter met gratis openbaar vervoer en liften is inbegrepen. Inschrijvingen tot 1 februari 2012 door overschrijving van 100 euro op rekening 734-1740814-61 van Daniel De Wit. Deelnemers krijgen op tijd een brief met de richtlijnen.

Woensdag 20 juni 2012

■ PWG+ KBE: Educatieve plantenwandeling voor beginners in Bos 't Ename deel 1: De Ruisschere te Volkegem. Gidsen: Dirk Fiers, tel. 09/362.88.14 en Sylvie Decoster, tel. 055/30.25.89 of 0472/25.43.10. Samenkomst om 19u aan zaal Ten Bergh, voet Volkegemberg te Volkegem. Onder begeleiding wordt de systematiek van de meest voorkomende plantenfamilies in bos, bosrand en grasland aangeleerd. Einde bij zonsondergang. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep.

■ HOU + NEC: Cursus 'Spinnen, onbekend is onbemind' deel 1. Lesgever: Bryan Goethals. Start om 20u. Deze vierdelige cursus over spinnen gaat door in de Gem. kleuterschool De Zonnevlier Gentstraat 40, 9520 Zonnegem. Einde omstreeks 22u30. Deze eerste les is gratis en de syllabus kost 5 euro indien de cursus niet volledig gevolgd wordt. Kostprijs cursus: 25 euro/pp. Inschrijven via nec.de.pastorie@gmail.com, nec.de.pastorie@skynet.be of GSM 0478/63 45 69 – storting op rek.nr. 737-0195727-24. Deze cursus wordt georganiseerd door Natuureducatief Centrum 'De Pastorie' i.s.m. NP Houtem. De volgende lesavonden gaan door op di. 28 aug., woe. 12 sept. en zon. 23 sept.

Zaterdag 23 juni 2012

■ GZ: Beheerswerken op Grootmeers & Kleinmeers te Zingem. Verantwoordelijke André Vandecapelle, tel. 09/384.29.73 of GSM 0498/45.93.42. Samenkomst om 8u30 aan de ingang langs de Schelde (trekweg). Einde omstreeks 18u met daarna een midsummerdrankje en hapje. Meebrengen: zeis, handschoenen, goed schoeisel.

Zondag 24 juni 2012

■ KRB: Natuurbeheerswerken in Het Burreken. Begeleider: Filip Hebbrecht, tel. 0497/58.41.51. Samenkomst om 9u aan Perreveld 14 te Zegelsem. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: spade, hark, zeis en laarzen.

■ DE-plus: Op zoek naar spinnen in de Brielsem. Gids: Bryan Goethals. Start om 14u aan de ingang van de Brielsem (ingang ter hoogte van de jachthaven). Wandeling in de Brielsem waar we kennis maken met de boeiende wereld van de spinnen. Deze wandeling is een vervolg op de theoretische uiteenzetting (zie 12 juni) maar u hoeft de theorie niet te hebben gevolgd om deze wandeling

mee te maken. Einde rond 17u. Goed schoeisel. Loep en netje komen van pas. Info: Koen Bilcke (0473/81.43.58).

■ **SL: Familiale wandeling in en om het bos te Rijst te Schorisse.** Gids: Lieven Kinds, tel. 09/383.71.39. Afspraak om 14u aan de uitkijktoren aan voormalige café t' Bosgat, Bosgatstraat te Schorisse. Speciale aandacht voor bosbeheer. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel.

Zaterdag 30 juni 2012

■ **IWG: Beestjes-ontdekkingstocht doorheen het Burreken.** Begeleiding: Bryan Goethals, bryan.goethals@telenet.be en Ronny De Clercq, ronnydeclercq@pandora.be, 055/45.63.42. Samenkomst om 14u aan De Bramentuin, Ganzenberg te Schorisse. Goed als kennismaking met de bonte wereld van de ongewervelde beestjes, die 98 % van alle soorten uitmaken! We wandelen een transect waarmee we diverse biotopen van het gebied aandoen. Garantie op veel soorten. Einde om 17u. Meebrengen: Laarzen of stevig schoeisel, loop(potje) en insecten- en/of spinnengids zijn nuttig.

■ **KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/ bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

Zondag 1 juli 2012

■ **ZV: Boembekefeesten i.s.m. de vzw Boembeke.** Info An De Schrijver, tel. 0484/77.72.44. Afspraak om 14u de Boembekmolen, Boembeke 18 te Brakel (Michelbeke). Vanaf 14u staat de bar ter beschikking en is er voor de kleinsten een springkasteel. De activiteiten kunnen ook aansluiten voor een wandeling door het molinotoop van de Boembekmolen met onder meer het opzoeken van de oude loop van de Zwalm en aansluitend de stand van zaken rond het dossier Boembekmolen. Einde rond 16u. Voorzie je van stevig schoeisel. Vanaf 17u verwachten we jullie voor het aperitief en tegen 18u voor de barbecue. Lees meer: www.boembeke.be.

Zaterdag 7 juli 2012

■ **PWG+OUD: Plantendeterminatie en -inventarisatiewandeling in Rooigembeekvallei te Mullem.** Gids: Alexander Van Braeckel, tel. 0473/85.45.62. Samenkomst om 14u op het dorpsplein van Mullem. Determinatie en inventarisatie van de valleibos- en graslandflora. Einde om 17u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loop.

Zondag 8 juli 2012

■ **IWG+ VA: OP zoek naar libellen in het Paddenbroek te Berchem.** Gids: Norbert Desmet, tel. 0494/65.33.91. Samenkomst om 13u45 aan de kerk van Berchem of om 14u aan parking Paddenbroek, Paddenstraat te Berchem. Op zoek naar de gewone libellensoorten, met initiatie in het determineren van deze sierlijke beestjes. Afhankelijk van de resterende tijd bezoeken we ook de Centrale te Ruin met veel kans op Vuurlibell en Variabele waterjuffer. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen nuttig bij regenweer, loop en libellengids is nuttig maar niet noodzakelijk.

■ **DE-plus: Met Natuurpunt Deinze plus naar het Zoniënwoud!** Organisatie: Eddy Vervynck, tel. 0496/62.63.03 en Paul De Wilde, tel. 0478/36.75.51. We verzamelen om 9u aan de kerk van Petegem-a/d-Leie (aan het rond punt). Kostendelend rijden (met de auto). Familiale uitstap naar het 'Bosmuseum Jan van Ruusbroeck' gevolgd door een bezoek aan het oudste bosmuseum van ons land onder leiding van natuurgids en boswachter Dirk Raes. Hier maken we kennis met de leefwereld van het woud en zijn bewoners en zijn rijke geschiedenis. Na deze boeiende uitleg

nuttigen we onze eigen meegebrachte picknick. Er is echter geen cafetaria maar wij zorgen voor een aangepast drankje tegen een betaalbare prijs. In de namiddag een wandeling met als thema 'Het zoniënwoud, een reus op lemen voeten!'

We maken kennis met de diverse aspecten van het bos met gids Dirk Raes. Einde omstreeks 17u. Kostprijs per persoon: 4 euro (volw), 2 euro (kind). Inbegrepen: gids + tas soep. Meebrengen: picknick, wandelschoenen, evt. verrekijker. Maximum aantal deelnemers: 30. Inschrijven voor 3 juli aub! Bel: Eddy of Paul. Eventuele wijzigingen worden meegedeeld op www.deinzeplus.be.

■ **ZV: Big Jump.** Info: Karel De Wagter, tel. 0485/99.55.86 of Diederick Volckaert. Afspraak aan de Bostmolen, Machelgemstraat 56 te Zwalm (Rozebeke). Om 15u stipt springen we massaal het water in voor zuivere rivieren, vol met leven. Big Jump is een actie voor iedereen die propere en levende rivieren wil. Op precies hetzelfde tijdstip springen in heel Europa duizenden mensen in rivieren, waterlopen en meren om te tonen dat ze wakker liggen van proper water, én dat ze daar iets willen aan doen.

Woensdag 18 juli 2012.

■ **SL: Avondlijke natuurwandeling in Mullem.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60 (GSM 0474/77.82.76 enkel die avond). Afspraak om 19u aan de kerk van Mullem. Einde omstreeks 22u. We genieten van de avondlijke vogelgeluiden en van de natuur in de beekvallei. Stevig schoeisel volstaat.

Zaterdag 21 juli 2012

■ **NWB: Plantenstudiedag van zwarte tetraides in de buurt van Keerbergen, Putte, Onze-Lieve-Vrouw-Waver en Bonheiden.** Gids: Karel de Waele, tel. 09/38.64.560; GSM 0474/77.82.76 (GSM enkel in gebruik die dag zelf). Samenkomst aan de kerk van Peulis (Peulisstraat 1B) om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in uurhokken D5.21, 22 en 32, met landbouwgebied en naaldbossen en misschien wel onverwachte flora in sommige gedeelten, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. We splitsen ons in 4 groepjes, die elk 2 km² verkennen in 4 zwarte tetraides. Meebrengen: laarzen, loop, flora's, lunchpakket met drank. Liefhebbers uit onze regio kunnen kostendelend meereiden (contact nemen met Karel De Waele, 09/386.45.60 of beter nog karel.de.waele@skynet.be).

Zaterdag 28 juli 2012

■ **KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/ bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

■ **PWG + SV: Plantendeterminatie- en inventarisatiewandeling in de Sportdreef te Gavere.** Gids: Henk Coudenys, tel. 09/386.97.11. Samenkomst om 14u aan de parking in de Sportdreef te Gavere. Determinatie en inventarisatie van de flora van bos en dreef. Einde om 17u. Meebrengen: stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loop.

Zondag 29 juli 2012

■ **IWG: Beestjes-ontdekkingstocht doorheen het Burreken.** Begeleiding: Bryan Goethals, bryan.goethals@telenet.be. Samenkomst om 14u aan De Bramentuin, Ganzenberg te Schorisse. Goed als kennismaking met de bonte wereld van de ongewervelde beestjes, die 98 % van alle soorten uitmaken! We wandelen een transect waarmee we diverse biotopen van het gebied aandoen. Garantie op veel soorten. Einde om 17u. Meebrengen: Laarzen of stevig schoeisel, loop(potje) en insecten- en/of spinnengids zijn nuttig.

Hervangsten

Norbert Desmet

Iedere vogelringer kijkt uit naar hervangsten van zijn ten koste van veel tijd ergens geringde vogels. Een koperwiek hier geringd en ergens ver weg in Noorwegen terug gevangen is een opsteker, of een trekvogel die op doortocht in Spanje hervangen wordt... Het kan ook sneller. Thijs Lietaer was op 12 januari ijverig bezig om te proberen rietgorzen te vangen op de slaappleats in het rietveld te Kluisbergen. Een telefoontje gaf aan dat het niet vet was die avond. De rietgors is één van de vele vogels die sterk in aantal terugloopt. Aantallen boven de

honderd van nog niet zo lang geleden, zijn nu ondenkbaar. Beetje frustratie dus, meters netten uitgezet... Terzelfdertijd zit ik warm thuis braakballen te ontleden van een ransuil in het gebied en vind ik een vogelringetje, duidelijk van een mezensoort. Thijs heeft daar al honderden pimpels geringd,

dus even bellen... Ik heb een 'hervangst', dat zal misschien de frustratie wat doen minderen. Groot is de verwondering dat nr 11215253 toebehoorde aan een matkop, daar geringd op 2 augustus 2009. Een beetje frustratie erbij natuurlijk ook: het is een van de zeven matkoppen die hij ooit ringde in zijn jonge ringersloopbaan! Herscholen die ransuil! Merkwaardig is de plaatstrouw aan het gebied, 4 jaar, ook de leeftijd.

De matkop komt bij ons in de Scheldevallei nog in klein aantal voor maar is een soort in sterk dalende lijn. Men vermoedt ten dele door milieuomstandigheden (vochtige gebieden worden schaars...) maar ook door opschuiven van de verspreidingsgrens naar het noorden.

Rietgors

foto: Gerard Mornie

Gallen in Bos t'Ename.

Pieter Blondé & Heleentje De Brauwer

Als kind vond ik elk diertje in de tuin fascinerend. Elke boom had wel iets boeiends te bieden. Opgroeïend kwam ik steeds meer en spectaculairdere organismen tegen. De meeste bossen werden me na een tijd 'te' gewoon. Tot ik 3 jaar geleden in het ongerepte Amazoneregenwoud was. Ik had er het voorrecht om vleermuizen te mogen bestuderen. Ronduit fascinerend was het om te zien hoe de bouw van deze dieren was aangepast aan hun voedsel, bv. lange tong en kop om als kolibries nectar uit de bloemen te halen. Overal waar ik keek zag ik prachtige wisselwerkingen tussen plant en dier. Dat deed me terugdenken aan onze natuur in Vlaanderen. Ik bedacht dat ook in onze tuin dergelijke relaties dagelijks te zien zijn. Maar je moet ze willen zien. De snavel van de hoofdzakelijk insectenetende pimplmees is smaller dan de meer zaadetende koolmees,... Tussen planten, dieren, zwammen en micro-organismen zijn er ook in onze tuin honderden prachtige ecologische relaties. Dat stimuleerde me om gallen, abnormale vergroeiingen op planten, veroorzaakt door andere organismen, onder de loep te nemen. In dit artikel geven we een overzicht van wat gallen precies zijn, waar ze voorkomen en welke soorten de auteurs van dit artikel al tegenkwamen in Bos t'Ename.

Hoe gaat die galvorming nu in zijn werk?

Een gal ontstaat als reactie van het weefsel van de gastheer op het binnengedrongen organisme (bv. door de afscheiding van een prikkelende stof). Deze abnormale groei gaat gepaard met celvergroting of celwoekering van de gastheer en biedt voor het andere organisme voedingsstoffen en een beschermend onderkomen. Er is daarbij sprake van een parasitaire relatie.

Hoeveel soorten galvormers zijn er?

Op in totaal 40 soorten planten (en paddenstoelen) vonden wij 106 soorten gallen in Bos t'Ename. Ter vergelijking, in Nederland komen er op ruim 400 organismen meer dan 1400 verschillende soorten gallen voor. We verwachten dus nog vele soorten.

Wie veroorzaakt deze gallen?

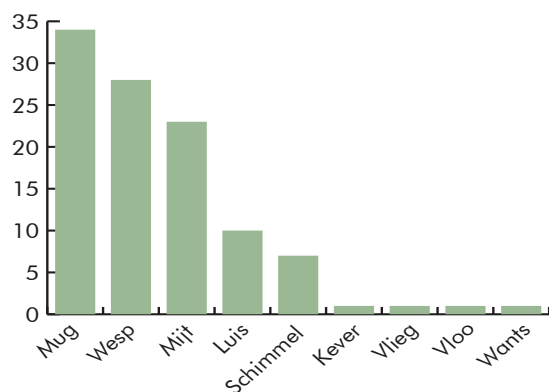

Fig. 1 Verdeling van de gevonden soortenaantallen per galvormer

Het is ongelooflijk hoeveel verschillende diersoorten veroorzaker van galvorming kunnen zijn. (zie fig. 1). Het best vertegenwoordigd wat aantal soorten betreft zijn de vliegen en muggen, ook wel diptera genoemd. Je hoeft je geen zorgen te maken. Het zijn wel kleine beestjes, maar er zitten bijna geen vervelende beestjes bij. De tweede meest voorkomende groep

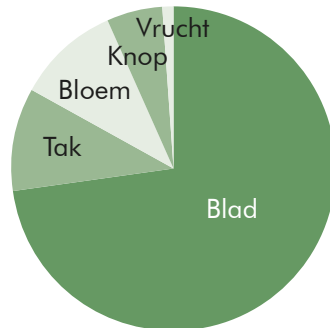

Fig. 2 Verdeling van de gallen volgens deel van de plant

ze zelfs vinden in bloemen (bv. de meidoornbloemgal, vlierbloesemgalmug, scheerlingzaadgalmug,...). De bloemen zijn dan vaak iets vergroot en de kroonblaadjes blijven gesloten. Als je dan de bloemblaadjes opent, vind je binnenin de larve van deze mugjes. Maar ook op knoppen, wortels en stengels kan je galvorming tegenkomen. In elk deel van de plant is er telkens een andere galvormer gespecialiseerd.

Hoe kan ik zelf gallen en hun galvormers herkennen?

Beukenhaargalmug en elzenvlag

foto's: Pieter Blondé

van galvormers zijn de galvormende wespen. Dit zijn totaal andere wespen dan de 'gewone wesp' die ons in de zomer kan plagen. Die laatste leeft namelijk in kolonie en niet solitair.

Op welke delen van planten kan je gallen vinden?

Tijdens onze zoektocht vonden we gallen op zowat alle delen van de plant. Het makkelijkst kom je ze tegen op de bladeren, maar als je goed zoekt kan je

Er zijn verschillende eenvoudige boekjes waar de meest algemene galvormers mooi in staan. Voor wie zeker wil zijn, is er het schitterende handboek 'Gallen, overzicht van door dieren en planten veroorzaakte Nederlandse gallen' van W. M. Docters van Leeuwen. Nog steeds verkrijgbaar in bv. de Natuurpuntwinkel of in Bioshop te Oudenaarde. In dit boek zoek je eerst de naam van de gastheer/plant (bv. zomereik) op. Vervolgens

ga je kijken bij het juiste plantendeel (bv. knoppen), waar dan de soort en het uitzicht van de gal worden beschreven. Bij de meeste gallen staat er ook een zeer gedetailleerde tekening bij. Zo heb je snel, met zekerheid en zonder al te veel voorkennis je gal op naam gebracht.

Op welke plantensoorten kan je gallen vinden?

De meest bekende gastheer is de eik. Als je op een zomereik geen gallen vindt, dan heb je meestal niet

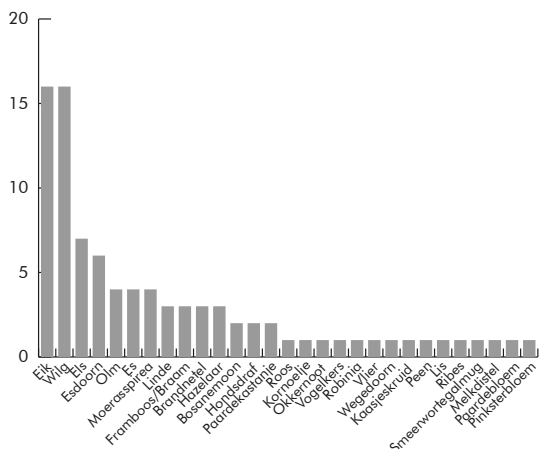

Fig3. Aantal soorten galvormers op een gastheer.

goed gezocht. Ook op wilgen zijn veel soorten gallen te vinden, maar daarvoor moet je soms al wat beter kijken. Ga zelf eens in je tuin of een natuurgebiedje op stap en bekijk de planten eens van dichtbij. Je zult versteld staan wat je allemaal vindt. Want eenmaal je oog erop getraind is, zie je ze overal!

Zijn er zeldzame gallen?

Sommige gallen zijn zeer algemeen. Zo kan je de beukengalmug op bijna elke beuk in een tuin of in een stadspark vinden. Andere zijn zeer zeldzaam of nog bijna nergens gevonden omdat niemand ze zoekt. Zo zijn de geoorde wilgtakbladwespe en wilgentakmineervlieg in België enkel nog maar in Bos t'Ename gevonden.

Zijn gallen schadelijk?

Er is een parasitaire relatie tussen de galvormer en de gastheer. De gastheer ondervindt er meestal een klein nadeel van. Er zijn maar weinig soorten die echt schade toebrengen. We zeggen toch ook niet dat elke planteneter/vegetariër schadelijk is?

Hoe krijg je gallen in je eigen tuin?

Door zoveel mogelijk streekeigen plantensoorten in je tuin te hebben en geen insecticiden te gebruiken. De insecten die hier leven zijn aangepast aan de planten die hier horen te staan. Zo zullen weinig soorten insecten een samenlevingsvorm aangaan met een Amerikaanse eik in tegenstelling met onze streekeigen zomereik.

Met dit overzichtje hopen we enkele mensen geprikkeld te hebben. Ontdek het regenwoud in je eigen achtertuin!

Pieter Blondé Pieterblonde@hotmail.com

Heleentje De Brauw, heleentjedebrauw@gmail.com

Gezellige start van het nieuwe Natuurpuntjaar

Koen Houthoofd

Natuurpunt Deinze *plus* start het nieuwe jaar traditioneel met een nieuwjaarswandeling gevolgd door een pannenkoekenfeestje. Dit jaar was er voor de kinderen ook de mogelijkheid om nestkastjes in elkaar te timmeren. Jaar na jaar mogen we meer mensen verwelkomen op deze dag. Zaal Leiezicht in Grammene was zondag 'the place to be'.

Natuurpunt startte met een korte uitleg over de resultaten van 2011 en over de doelstellingen voor 2012. Van 2011 onthouden we vooral dat onze reservaten 'Vallei van de Zeverenbeek' en 'Leiemeersen van Astene en Bachte' weer een stukje groter geworden zijn, mede dankzij de steun van vele leden. Bovendien werd een nieuw reservaatproject in Machelen opgestart: we kregen er de Bisdonkdreef in beheer. In 2012 willen we opnieuw zorgen voor meer

Zaal Leiezicht daverde...

foto's: Wim Vercruysse

natuur in Deinze, Machelen en Olsene door waar mogelijk percelen bij te kopen. De natuurgidsen van Natuurpunt Deinze *plus* boksten bovendien een erg gevarieerde activiteitenkalender in elkaar, waarbij iedereen zeker zijn gading zal vinden. Op die manier brengen we de natuur ook dichterbij de inwoners van Deinze en Zulte. Veel mensen blijken onze werking op prijs te stellen. Sinds onze oprichting in 2010 werden meer dan 100 nieuwe gezinnen lid van Natuurpunt Deinze *plus*. 460 gezinnen ondersteunen hiermee actief het natuurbehoud in Deinze en Zulte. Vier natuurgidsen stippelden een mooie natuurwandeling uit langs de oude Leiearm van Grammene. De wandeling bracht het 100-tal wandelaars langs de open meersen en koutergebieden van Grammene en Machelen en vertelden voluit over het leven in en langs het water, en over de restanten van vroegere vlasactiviteiten die deze streek kenmerkten.

Een 50-tal kinderen maakte ondertussen nestkastjes

voor kool- en pimpelmeesjes. Zaal Leiezicht daverde op zijn grondvesten, maar het jong enthousiasme resulteerde vooral in een mooi souvenir voor de tuin. Nu nog duimen voor een geslaagd broedgeval.

Onze koks van dienst hadden ondertussen achter het gasvuur plaatsgenomen om de naar schatting 500 pannenkoeken klaar te maken. Iedereen genoot er blijkbaar van, want tegen de avond waren alle pannenkoeken en de bijhorende chocomelk op.

Ziezo, klaar met timmeren!

foto: Wim Vercruysse

Natuurpunt Deinze *plus* wenst alle aanwezigen en zijn vele vrijwilligers te bedanken voor de geslaagde dag. Onze dank gaat ook uit naar schrijver Johan Cnockaert, die nu naast keuken- en badkamerspecialist ook nestkastprofessional genoemd mag worden!

Een stukje uit een vleermuizenjaar: voorjaar

David Galens

In maart ontwaken vleermuizen uit hun winterslaap maar op warme dagen kunnen ze eind februari al rondfladderen. Sommige langslapers zoals de zeldzame ingekorven vleermuis blijven echter nog even doorslapen tot eind april.

Na de winter zijn hun vetreserves opgebruikt en moeten ze terug op krachten komen door volop te jagen in en om de winterverblijfplaatsen. Dit kunnen afhankelijk van de soort ijskelders, holle bomen, bunkers en zelfs de spouwmuren van je huis zijn. Grootoren kunnen ter plaatse blijven hangen, het zogenaamde bidden, en zo insecten van de muur plukken.

Vanaf april beginnen de vleermuizen hun winterverblijven te verlaten en verhuizen, al dan niet

via tussenverblijven, naar hun zomerverblijfplaatsen. Voor sommige soorten is dit een tochtje van enkele kilometers maar voor langeafstandstrekkingen, zoals bv. de ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis wordt dat al gauw een tocht van meer dan 1000 kilometer naar Midden- en Oost-Europa waarbij ze onderweg gebruik maken van tussenkwartieren.

Eenmaal aangekomen beginnen de vrouwtjes zich te verzamelen in kraamkolonies die zich in holle bomen, spouwmuren, grote zolders of kerkzolders kunnen bevinden. Zulke kolonies kunnen uit een paar tientallen tot enkele honderden dieren bestaan. Deze plek is op een paar uitzonderingen na strikt 'women only', de volwassen mannetjes zijn er dus niet welkom en leven dan in kleine groepjes of leiden een solitair bestaan. Vleermuizen paren in het najaar of zelfs tijdens de winterslaap zoals de watervleermuis maar de eigenlijke bevruchting wordt uitgesteld tot na de winterslaap. Gedurende deze periode leven

Grootoorvleermuis

foto: René Janssen

vleermuizen op waakvlam en een zwangerschap zou dan teveel energie kosten. Na de paring worden de zaadcellen opgeslagen en tijdens het voorjaar, als het voedselaanbod gunstig is, vindt de eisprong plaats en volgt daarop de bevruchting.

Afhankelijk van het klimaat en de soort worden de jongen in de maanden mei-juni geboren maar dat is alweer een onderwerp voor een volgend artikel.

Wie niet in het gebied 'Vlaamse Ardennen plus' woont en toch in 2012 Meander wil blijven ontvangen vragen we 7,5 euro te storten op rek. BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67 te 9800 Deinze, tel. 09/386.38.95. Met dank bij voorbaat.

Alle nummers van Meander sinds het allereerste in 2003 staan nu op het web: <http://issuu.com/vlaamseardennenplus>

Dood hout in Klein Eeckhout

Johan Cosijn

Vorige winter werd met man en macht het laatste kroonhout van de gevelde populieren weggevoerd uit het natuurreservaat Klein Eeckhout (Maarkebeekvallei). Maar er is ook heel wat dood hout blijven liggen en staan.

Wat eraan vooraf ging? Het betreft een oud bosje, een goede halve hectare groot, met een gedegradeerde vorm van rabatten. In dit natte bosje werden greppels gegraven. Op de hoger gelegen - en daardoor ook drogere - delen (rabatten) werden populieren geplant. De greppels zorgden voor de afwatering.

Enthousiaste medewerkers

foto: Johan Cosijn

Die greppels zijn echter door de jaren heen niet meer aangesloten op de afwaterende gracht, waardoor vernatting duidelijk is vast te stellen. De populieren waren oud en kaprijp. Sommige hadden een omtrek van meer dan drie meter, enkele waren reeds omgevallen. Tijdens de winter van 2009, op zaterdag 12 december om precies te zijn, werd de onderetage van o.a. zwarte els, gewone es en hazelaar afgezet in functie van het omvormingsbeheer naar elzen-essenbroek. De meeste van deze bomen zijn immers ontstaan uit hakhout. Door ze opnieuw als hakhout te beheren konden ze niet beschadigd worden tijdens de exploitatie van de populieren. Begin juli 2010 werden de populieren gerooid. Het was toen bijzonder droog en warm. Daardoor werd er minimale schade toegebracht aan de bosbodem en de naaste omgeving. Na het rooien van de populieren zullen de afgezette bomen en struiken opnieuw opschieten als hakhout. Klein Eeckhout is een zeer klein bosje

dat geïsoleerd gelegen is langs de Maarkebeekvallei zodat een snelle kolonisatie van bosboomsoorten niet echt te verwachten is. Bijgevolg werd er deels heraan geplant met zwarte els en gewone es om dit natuurreservaat naar een vochtig tot nat elzen-essenbroekbos te laten ontwikkelen.

In de herfst van 2010 werd gestart met de opruiming van de kruinen van de gevelde populieren. Tijdens het weekend van 13 en 14 november stond pakweg de helft van Vlaanderen onder water. De Maarkebeekvallei was hierop geen uitzondering, integendeel. Ik, en velen met mij, heb het water nog nooit zo hoog zien staan. Daarna volgde een lange, koude winter met heel veel sneeuwdagen. Het duurde bijgevolg maanden voor het water wegtrok en de bodem weer begaanbaar werd. Na de voorbije

Wollige bundelzwam

foto: Johan Cosijn

zomer konden we eindelijk het kroonhout verder opruimen: verzagen, stapelen en uitvoeren. Gelukkig konden we hiervoor beroep doen op de lastpakker (ijzeren paard), tractor en boskar van de werkgroep Bos t'Enname. Waarvoor oprechte dank! Dank zij de volgehouden inzet van de enthousiaste medewerkers van de Werkgroep rond de Maarkebeekvallei kon na verschillende weekends van hard labuur eindelijk op 26 november de laatste kar hout weggevoerd worden.

Tijdens de werkzaamheden van vorige winter viel het op dat de stapels hout voor heel wat soorten als schuilplaats dienst deden: groene en bruine kikker, gewone pad, alpenwatersalamander,... Muizen en ratten maakten er nesten in en onder en vermoedelijk ook wezel, hermelijn of bunzing. Van deze laatste soort vonden we sporen in het slijb van de vispaaiplaats. IJsvogel broedde in de wortelkluit van een omgevallen populier aan de rand van de

vispaaiplaats. En op de nieuwe takkenhopen was het een wedstrijd tussen winterkoning of roodborst om als eerste de top te komen inspecteren.

Op het dode hout ontwikkelden tal van zwammen o.a. wollige bundelzwam die voornamelijk op populier voorkomt. Grote bonte specht maakte dankbaar gebruik van een dode staande populierenstam om er een nest jongen in groot te brengen.

Maar de meest opvallende waarneming was wellicht de massale aanwezigheid van de larve van de zwartkopvuurkever onder de schors van het gestapelde hout. De zwartkopvuurkever (*Pyrochroa coccinea*) is een lid van de familie vuurkevers of Pyrochroidae. Het is een platte, scharlakenrode vuurkever met zwarte kop en wordt zo'n 14-20 mm groot. De voelsprietten van het mannetje zijn gekamd, die van het vrouwtje gezaagd. Ze komen vooral voor

merkbaar. Overal is de plantengroei spontaan aan het ontwikkelen: dotterbloem, gele lis, grote kattenstaart,... Maar ook braamsoorten en op de drogere delen brandnetel. Maar dit is een tijdelijk fenomeen. Tussen de planten door is massaal verjonging van voornamelijk zwarte els te zien maar ook zomereik en gewone es. Benieuwd hoe Klein Eeckhout er dit voorjaar zal uitzien. Er wordt alvast een grondige inventarisatie gepland. Spannend hé. Wordt vervolgd.

Nog eens ferugineus

Diederik Volckaert

Begin februari, tijdens de vrieskou, werd er met een waterkeverspecialist naar waterkevers gezocht in de Steenbergse Bossen. Tijdens het bemonsteren van een bronnetje vonden we, naast enkele andere soorten, een heel bijzondere waterkeversoort, de *Hydropus ferrugineus*. Deze waterkever is amper 3 tot 4 mm groot en is te herkennen aan het rode uiterlijk met vrijwel pigmentloze vleugeldekschilden. Dit is de eerste waarneming voor Vlaanderen. Een eerdere waarneming uit 2008 in de Zwalmvallei blijkt na controle verkeerd gedetermineerd te zijn. Hierdoor is de waarneming in Steenbergse de enige van deze soort in Vlaanderen en de derde waarneming voor België. Deze soort was hiervoor enkel gekend vanuit de Hoge Venen. Dit is een soort met een bijzondere levenswijze. Deze kevertjes leven in ondergrondse wateren en spoelen af en toe eens uit in een bron. De soort geldt in Duitsland als indicatorsoort voor heel zuivere wateren. Later die dag vonden we een ingekapselde bron waar er een tiental van deze beestjes rondzwommen. Wellicht is deze soort vaker te vinden in bronnetjes, maar door de verborgen levenswijze zijn ze heel moeilijk te vinden.

Toch alweer een heel leuke soort op de lijst van de Steenbergse Bossen en nog maar eens het bewijs dat de Steenbergse Bossen ecologisch heel waardevolle watertjes heeft!

Larve zwartkopvuurkever

foto: Johan Cosijn

op open bosplekken, langs bosranden op bloemen en ook op oude boomstammen. De larve is afgeplat en is bewapend met twee doorns op het laatste, verbrede achterlijfssegment. We vonden ze talrijk onder de boomschors. Dat is geen toeval want de larven leven in rottend hout van diverse boomsoorten. In tegenstelling tot veel andere in dode en vermoldme bomen levende larven lusten ze echter geen hout, maar juist de houtetende larven van andere insecten zoals boktorren en andere dieren als wormen. Het zijn dus echte jagers en hebben stevige kaken en zes kleine pootjes. Bij voedselgebrek eten de grote larven de kleinere soortgenoten op. De ontwikkeling neemt twee tot drie jaar in beslag. De volwassen kevers eten voornamelijk stuifmeel en andere plantendelen. De volwassen kever leeft van mei tot begin juli en de larve overwintert. We weten in Klein Eeckhout alvast naar wat we moeten uitkijken eind lente, begin zomer.

En ook het effect van de plotse aanwezigheid van massaal veel licht is na anderhalf jaar al goed

ICONOGRAPHIA COLEOPTERORUM POLONIAE
Copyright © by Lech Borowiec

De Mediawatcher

Vos

Minister Schauvlieghe is uiteindelijk toch bezweken onder de druk van de jagers en haar eigen partij. Na een geheel eigen interpretatie van het advies van de Mina-raad besliste ze om onder bepaalde voorwaarden de jacht op de vos jaar rond toe te staan. Tot op vandaag kon op de vos gejaagd worden van 1 oktober tot 14 februari. Bijzondere bejaging laat toe dat er buiten de periode van de gewone jacht vossen geschoten worden om schade te voorkomen. Er mag wel alleen worden opgetreden binnen de 500 meter waar schade 'verwacht wordt'.

'Canary Pete' tekende deze cartoon speciaal voor de campagne 'SOS Vos' van Vogelbescherming Vlaanderen

Biodiversiteit verschaft 14,6 miljoen jobs in Europa

Biodiversiteit heeft ontegensprekelijk een invloed op het welzijn van mensen. Biodiversiteit draagt bij tot levensnoodzakelijke ecosysteemdiensten zoals proper water en de bescherming tegen natuurrampen. Het schept ook werkgelegenheid, zowel direct (boer of visser) als indirect (bijvoorbeeld toerisme). Zeven procent van de Europese jobs hangt af van ecosysteemdiensten. Deze vaststelling komt uit een rapport over de sociale dimensie van het beleid inzake biodiversiteit. Vooral landbouw en visserij zijn afhankelijk van biodiversiteit. Daardoor is in ontwikkelingslanden maar liefst 35 procent van alle jobs verbonden met ecosysteemdiensten. (VILT nieuwsbrief, 10-01-2012)

Ziek bos

Eén op de vijf bomen in Vlaanderen is beschadigd. Stormen, schimmels en insecten tasten de bomen verder aan, zo meldt het Instituut voor Bos- en

Natuuronderzoek. Op langere termijn beïnvloeden onder meer luchtverontreiniging en het klimaat de gezondheid van de Vlaamse bomen. De toestand van de Vlaamse bomen wordt opgevolgd in het zogenaamde bosvitaliteitsmeetnetwerk. Dat bestaat uit 1.733 bomen op 72 locaties. Op Europees vlak bleek 19,5% van de bomen beschadigd in 2010. (HLN, 20-01-2012)

Compromis bos

In de nacht van 5 op 6 december plantten een tachtigtal vrijwilligers uit diverse milieuverenigingen anderhalve hectare bos op een terrein langs de Schelde, tussen de stadskern van Oudenaarde en de dorpskernen van Enname en Eine. Net voor de kerstvakantie gaf het Vlaams gewest VBV maar enkele dagen tijd om de boompjes uit de grond te halen, maar de juridische strijdbijl wordt begraven. Waterwegen en Zeekanaal (W&Z) en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) gaan op zoek naar een ander terrein om het in december illegaal aangeplante bos in Oudenaarde te compenseren. (Vilt nieuwsbrief, 0401-2012)

Mag het iets minder zijn?

De consumptie van dierlijke producten (vlees, vis, eieren, zuivel, leder en wol) is voor elke Belg goed voor 22 procent van de totale ecologische voetafdruk per persoon. Als iedereen ter wereld evenveel dierlijke producten zou gebruiken als de Belgen, dan zou driekwart van de wereldwijde productieve land- en zeeoppervlakte nodig zijn voor veeteelt en visserij. Dat meldt milieuorganisatie Ecolife. "Alleen al om de CO₂-emissies van de veeteelt en de visserij uit de atmosfeer te halen door middel van bomen te planten, zou het overige kwart van de vruchtbare aardoppervlakte nodig zijn", aldus Stijn Bruers van Ecolife. (DM, 22-02-2012)

Oliedollars

Uit gelekte documenten blijkt dat het Heartland Institute, de meest bekende denktank van klimaatontkenners, in belangrijke mate betaald wordt door de olie-industrie. Verschillende bedrijven die in de documenten als donoren opduiken hebben hun betrokkenheid inmiddels toegegeven. Het Heartland Institute werd opgericht in 1984 en geldt al jaren als een belangrijk forum voor klimaatsceptici. Het organiseerde de voorbije jaren onder meer diverse conferenties en is de spreekbuis voor toonaangevende ontkenners van de klimaatverandering. Uit de documenten blijkt dat het in twijfel trekken van de bestaande klimaatwetenschap de kerntaak van

het instituut blijft. Zo wordt jaarlijks 300 000 dollar uitgetrokken voor een team van deskundigen dat de bevindingen van het VN-klimaatpanel in twiifel moet trekken. (MO nieuwsbrief, 16-02-2012)

Niet zo onschuldig als ze eruit zien

Onderzoekers van 12 Europese instituten waaronder het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) hebben aangetoond dat de opkomst in Europa van het veelkleurig Aziatische lieveheersbeestje het voortbestaan bedreigt van de inheemse lieveheersbeestjes. Deze evolutie zou de natuurlijke plaagregulatie die lieveheersbeestjes leveren, ernstig kunnen verminderen. Aan het grootschalig opgezette onderzoek naar lieveheersbeestjes dat liep van 1999 tot 2011 werkten duizenden vrijwilligers over heel Europa mee. Het Aziatisch lieveheersbeestje werd voor het eerst in 2001 in België aangetroffen en verspreidde zich daarna razendsnel. Biologen maakten zich grote zorgen omdat de Aziatische soort andere lieveheersbeestjes eet en een voedselconcurrent is voor inheemse soorten. Zeven van de acht onderzochte soorten lieveheersbeestjes gingen er op achteruit, enkel het zevenstippelig lieveheersbeestje bleef stabiel. Opvallende vaststelling: de trends waren in de verschillende landen zeer gelijkaardig. (VILT nieuwsbrief, 07-02-2012)

Slechtvalk

Naast Deinze (zie blz. 17) krijgt ook Ronse zijn nestbak voor slechtvalk. Deze zal geïnstalleerd worden op de Sint-Hermes toren. Men hoopt dat de slechtvalken de populatie verwilderde dieren zullen aanpakken. (Nieuwsblad, 16-02-2012)

Mens erger je niet

Je kan er de laatste weken niet naast kijken: de advertenties van het Nucleair Forum. Ze geven dan wel de indruk objectief te zijn maar zijn het allerminst. Als je naar de site gaat zie je bij de leden ronkende namen zoals Electrabel, EDF Luminus, AREVA ("Ranked first in the global nuclear power industry"), Tractebel Engineering en Westinghouse Electric Belgium... Als die objectieve informatie moeten

geven over kernenergie... In de krant van 20-01-2012 duikt dan wel een bericht op dat uit een Franse studie blijkt dat kinderen jonger dan 5 jaar die dicht bij een kerncentrale wonen twee keer meer kans op leukemie hebben dan hun leeftijdgenoten die verder wonen. Moeten ze dat maar eens in een advertentie uitleggen.

Boerenverstand

Vanuit de Boerenbond heeft men eindelijk de oplossing gevonden voor het verlies aan natuur! Bij monde van voorzitter Piet Vanthemsche laat deze organisatie weten van mening te zijn dat "men kan kijken hoe de bestaande natuurgebieden intensiever geëxploiteerd kunnen worden en zo bijdragen tot een beter resultaat in plaats van bijkomende oppervlaktes te verwerven". En dat terwijl alle studies erop wijzen dat er net grote, aaneengesloten natuurgebieden noodzakelijk zijn om de biodiversiteit te behouden. Daarnaast vraagt Boerenbond zich ook af of de overheid verder ongebreideld budgetten moet blijven voorzien voor de aankoop van natuurgebieden. Blijkbaar zijn ze er toch niet van op de hoogte dat er ook voor aankopen van natuurgebieden drastisch bespaard wordt. Vilt nieuwsbrief, 05-03-2012

KIES VOOR BIO-GROENTE- EN FRUITPAKKETTEN

- eigen teelt
- akkervers
- seizoensgebonden
- 15 afhaalpunten (depots)

OF BEZOEK ONZE HOEVEWINKEL

- dagelijks verse groenten en fruit
- dagvers biologisch brood en gebak
- biologische zuivelproducten en vleesvervangers
- herboristerij en natuurzuivere verzorgingsproducten O U W

Openingsuren hoevewinkel: ma, di, do, vrij: 10u-13u en 15u30-18u30
woe: 13u30-18u30, zat: 9u-17u

Voor meer info, surf naar:

www.gastvrijearde.be
www.blauwkasteel.be

BLAUW KASTEEL
WILDEKRANEN

De Citroenvlinder, een buitenbeentje

Jo Buysse

Laaten we maar beginnen met wat licht te werpen op de naam 'citroenvlinder'. Maar het is duidelijk, er is niet veel licht nodig: de vlinder kreeg die naam door de kleurovereenkomst van het mannetje met de bekende vrucht. Het wijfje van haar kant kleurt flauw groen naar het witte toe. De gelijkenis met de citroenkleur gaf overigens inspiratie voor de naamgeving in verschillende talen zoals onder meer: Zitronenfalter (DE), Citron (FR), Cedronella (IT), Limonera (ES), Citronfjäril (SE), ...

Citroenvlinder

foto: Lucien Vanden Daele

Er is meer: de citroenvlinder is erin geslaagd aan de oorsprong te liggen van de algemene naam voor 'vlinder' in zowel Engeland (butterfly) als Duitsland (Schmetterling). Onze verre voorouders in die landen meenden dat heksen en feeën zich omtoverden tot citroenvlinder en zo vermomd 's nachts op rooftocht gingen in boerderijen. De boterkeurige mannetjes werden ervan beschuldigd boter te stelen en de roomkeurige wijfjes melk en room. In Engeland werden ze daarom 'butterfly' gedoopt en in Duitsland, waar Schmetten een naam is voor room, 'Schmettenling', later vervormd tot Schmetterling. Overigens bestond ook in het Nederlandse taalgebied de naam 'botervlieg' voor citroenvlinder. We bekijken terloops ook even de wetenschappelijke

naam '*Gonepteryx rhamni*'. Als we het wijfje al zouden kunnen verwarren met andere witte vlinders, dan is de hoekige punt op het uiteinde van de vleugels van beide geslachten een goed onderscheidend kenmerk (zie foto hieronder). Dit is precies waar '*Gonepteryx*' naar verwijst. *Gonia* betekent immers hoek en *pteron* vleugel. Over *rhamni* zullen we het even verder nog hebben.

Einde van de winter

Hij is er vroeg bij, de citroenvlinder. Al in februari, of soms zelfs januari, komt het mannetje (tijdelijk) uit zijn schuilplaats om te gaan paraderen langs een haag of een nog kale bosrand. Zijn vlucht is onvoorspelbaar: op en neer, plotse wendingen, even het bos in, er even gauw weer uit, opnieuw naar het beginpunt... Vroege, zotte lentekriebels zijn het, en wat anders zou

dat kunnen betekenen dan dat hij op zoek is naar een wijfje!

Maar die zijn voorlopig wel wijzer en blijven nog een tijdje in hun schuilplaats. Ze weten dat ze hun eitjes niet vroeger mogen leggen dan op het ogenblik dat de knoppen beginnen te zwellen of de jonge blaadjes open komen van ofwel sporek hout (*Frangula alnus*, vroeger *Rhamnus frangula*), ofwel wegedoorn (*Rhamnus catharticus*). En hier schiet ons het tweede deel van de wetenschappelijke naam te binnen: '*rhamni*'.

Maar uiteindelijk verschijnt ook zij op het toneel. Al maanden heeft ze op dat moment moeten wachten, maanden in de koude, regen, sneeuw en stormen. En misschien dacht zij eerst nog een poos onbezorgd te kunnen snoepen

van de zoete nectar in de nog schaarse bloemen maar daar komt niets van. Zodra ze zich vertoont zit één van de hierboven paraderende mannetjes haar hardnekkig achter de vleugels. Er begint een spel van zigzaggen, wentelen, duikelen, acrobatisch achtervolgen tot wel 30 m hoog, zo synchroon als waren ze door een onzichtbare draad met elkaar verbonden. Uiteindelijk daalt het wijfje neer en hangt zich ondersteboven aan een takje, hierin gevolgd door het mannetje. Ze zitten innig dicht bij elkaar maar kijken elkaar toch met de nek aan. 't Is een raar zicht maar het moet toch best veel voldoening geven want ze kunnen zo uren en zelfs dagen gekoppeld blijven waarbij het veelbesproken 'geval' ergens in

de vorige eeuw van 17 dagen en 17 nachten nog altijd over de vlindertongen rijdt.

Eens dat avontuur achter de rug en in het bezit van een flinke voorraad spermatozoïden is het nu zaak om genoeg energie op te doen voor de constructie van haar eitjes. Ze laat dan ook geen enkele bloem links liggen, vliegt van viooltje naar sleutelbloem, van hyacint naar paardenbloem en geniet van hun kostbare en aansterkende nectar. Het wordt stilaan tijd om die welbepaalde boom of struik op te zoeken, sporkehout of wegedoorn zoals we al weten, waar ze haar eitjes kwijt kan en waarop de minuscule jonge rupsjes, ongeveer 10 dagen later, zullen kunnen smullen van een weelde aan jonge, frisse blaadjes. De eitjes zijn bleekgroen, net miniflesjes, en staan kaarsrecht op een knop of blaadje.

Meester in camouflage

Peuzelen aan die jonge sporkehoutsalade doen de bladgroene rupsjes, om begrijpelijke redenen, 's nachts en aan de onderkant van de blaadjes. Zouden ze het andersom doen, overdag en op de bovenzijde, dan zou de eerste de beste koolmees een

afgebroken bladsteel door de cobrahouding aan te nemen, een houding waarbij hun lichaam ongeveer in de helft een bocht opwaarts maakt. Dit lijkt overigens hun favoriete rusthouding te zijn. Als ze nu, dank zij al die camouflagetechnieken, alle potentiële vijanden te slim af zijn gebleven, dan komt het moment waarop het niet meer gezond is nog verder aan te dikken. Ze hebben nu ongeveer 1000 maal hun geboortegewicht en het is tijd voor iets anders.

De rups onderneemt nu een kleine reis tot op een geschikte plaats voor een nieuw avontuur. Het eindpunt van de reis kan een vers blad of een overhangend takje zijn waaraan ze zich vastlijmt met de uiterste punt van haar achterlijf en verder met een soort gordel, een dun draadje rond haar taille. Wat zich de volgende 24 uren voltrekt kan niet minder dan een wonder genoemd worden. Uit een zachte, gestroomlijnde rups ontstaat door een echte goocheltoer een harde, gehoekte pop met een eigenaardige vorm. Vanaf nu blijft het beestje volstrekt onbeweeglijk en voltooit zich gedurende ongeveer twee weken in de grootste intimiteit de

Van ei over rups en pop tot imago

foto's v.l.n.r. door Ludo Vorsselmans; Frédéric Ergot; Ron Demey; Ingrid Piryns

al te gemakkelijk ontbijt vinden. Overdag schikken ze zich evenwijdig met en juist naast de bladnerven, waardoor ze bijna onzichtbaar worden. Maar het kan niet anders dan dat hun gezonde eetlust sporen nalaat. De aangevreten blaadjes vertonen al snel gaatjes en gaten die de aanwezigheid van de rupsjes verraden.

Naarmate ze aandikken worden ze ook stoutmoediger en schakelen over op een andere tactiek. De maaltijden nemen ze nog steeds 's nachts maar ze kiezen nu resoluut voor de bovenkant van de bladeren waaruit ze in steeds kortere tijd steeds maar grotere happen nemen. Al gauw blijven van een blad slechts de nerven over. Maar hoe zich nu overdag verstoppen nu ze steeds groter worden en de beschutting van het bladgroen grotendeels moeten missen? Wel, ze worden als het ware zelf hoofdnerf door er onbeweeglijk op te gaan liggen. Of ze verstaan ook de kunst te gaan lijken op een

gedaanteverandering tot vlinder. Verbazend is wel dat vrijwel niemand de pop opmerkt. Ze lijkt net een half opgerold, verdroogd en verbleekt blaadje dat is blijven hangen aan een spindraad. Opnieuw een sterk staaltje van camouflage. De pop is doorschijnend zodat men op het einde van de transformatie aan de kleur kan zien of er een mannetje dan wel een vrouwtje uit zal geboren worden.

Alles eindigt met een nieuwe, verbazende goochelact, waarbij deze met het konijn uit de hoed verbleekt. Eerst scheurt de rugwand van de pop open en komen antennes en kop tevoorschijn. Daarna is het de beurt aan de vleugels die met enige moeite uit de koker worden losgemaakt. Op het ogenblik dat hij daarmee klaar is, hij vrijkomt en dreigt te vallen, kan hij zich nog net vastgrijpen aan zijn levensreddende oude cocon. De volgende belangrijke minuten worden de vleugels 'opgepompt', verdubbelen ze in lengte en worden hard en droog. Hierna vliegt de versbakken

vlinder gewoon weg en gaat drinken van bloem tot bloem alsof hij al jaren niets anders heeft gedaan.

Onze vlinder heeft de camouflagekunst nog steeds stevig onder de knie want zie, bij ieder bloembezoek draagt hij er wel zorg voor de vleugels netjes tegen elkaar te vouwen zodat geen vijand de hevig gele kleur opmerkt. Nu zien we alleen de geel-groenachtige tint van de ondervleugels, een banaal blad zou men denken. De indruk van een blad wordt nog versterkt door de aanwezigheid van onregelmatige oranjebruine vlekjes die lijken op schimmelplekjes en door reliëfrijke aders die lijken op bladnerven. De gelijkenis is zo groot dat insecten zich soms vergissen en zich op de vlindervleugel gaan neerzetten als was hij een blad (zie foto hieronder).

Warmte- en koudeslaap

De citroenvlinder is één van de weinige dagvlinders die langer dan een jaar kunnen leven. Dat betekent zeker niet dat hij een jaar lang actief is. We mogen aannemen dat hij zeven maanden siësta houdt. Zodra het in de zomer te warm wordt trekt hij zich terug ergens in een fris bosje in het kreupelhout of tussen het gebladerte. Steeds op zijn hoede voegt hij nu nog een paar camouflagevoorzorgen toe aan degene die hij al gewoon is te nemen. Hij kleeft nu werkelijk zijn vleugels strak tegen elkaar zodat de indruk van een blad nog versterkt wordt. Daarnaast houdt hij zijn antennes op zulke wijze in het verlengde van de kop dat het lijkt alsof ze een bladsteel zijn. Die rusthouding kan hij doorzetten tot het eind van de zomer. Als de mooie herfstnaden eraan komen worden de citroenvlinders wakker en zien men hen opnieuw van bloem tot bloem vlinderen. Het is belangrijk dat ze nu nog wat vetreserves opdoen en bovendien zijn de suikers die ze nu verzamelen essentieel voor het aanmaken van een soort antivries. Die hebben ze

nodig om de ijzige koude van de komende winter te kunnen doorstaan. Citroenvlinders zouden temperaturen van -20 tot zelfs tot -30°C kunnen verdragen.

Want anders dan de meeste vlinders die het winterhalfjaar als imago doorkomen zoeken citroenvlinders geen beschutting ergens in een tuinhuis of garage maar gaan zich doodleuk ergens buiten ophouden. In oktober gaat hij zich vasthechten tussen de prikkende bladeren van hulst of tussen bramen of klimopbladeren of gewoon ergens in een bosje gras, dikwijls op minder dan 30 cm hoogte. Bij de eerste sneeuwval ziet hij zich dan ook vaak volledig omgeven door sneeuw. Erger zijn de stormen want de wind heeft uiteraard goed greep op de vleugels. Ook al leeft hij nu in een soort winterslaap, toch reageert hij op de windvlagen door zich met alle zes de poten stevig vast te klampen aan de stengel. Bij regen of hagel gaat hij zich zelfs wat verplaatsen om meer beschut te zitten of duikt diep weg in de vegetatie. Het omgekeerde gebeurt ook. Om te kunnen genieten van de eerste zonnestralen veroorlooft hij zich soms een kleine fladdertocht in volle winter. Toch moet hij oppassen dat hij niet te diep in zijn reserves put met het risico van een lege brandstoftank in de lente, net op het ogenblik dat hij alle energie nodig heeft om achter de wijfjes aan te gaan of, als het een wijfje is, de uitdagingen van het mannetje te kunnen beantwoorden. Dat zou toch echt jammer zijn...

Achteruitgang

De citroenvlinder zien we steeds minder de laatste jaren. Vandaag heeft hij bij ons de status van 'momenteel niet bedreigd' maar het is voor waarnemers duidelijk dat in aantal hij achteruitgaat. In een artikel van november 2011 door Chris Van Swaay van de Nederlandse Vlinderstichting wordt de opgemerkte achteruitgang deels gezien in relatie met een toenemende 'zomerslaap' van de citroenvlinder. Zoals hierboven al vermeld gaan deze zich bij grote warmte verschuilen tot de koelere najaarsdagen eraan komen. In noordelijke streken als Scandinavië komt dat gedrag niet of nauwelijks voor maar in zuidere landen vrijwel altijd. Onze streken nemen of namen een tussenpositie in. Nu werden in de jaren '70 en '80 in de zomerperiode vanaf eind juni twee- tot driemaal meer citroenvlinders geteld dan in de periode april tot eind juni. Vermoedelijk gingen in die jaren weinig of geen citroenvlinders in zomerrust. Sinds 1988 veranderde dit patroon plots drastisch. Het aantal zomermeldingen ligt sindsdien steeds onder het aantal voorjaarsmeldingen. Die laatste zijn vandaag

wel flink gedaald in vergelijking met het begin van de jaren '90, in Nederland zowat -23%, maar het aantal zomermeldingen nog veel sterker, -70%. 1988 wordt in klimaatstudies als een scharnierjaar gezien omdat daarna vrijwel alle jaren warmer dan normaal waren. De veronderstelling ligt dan voor de hand dat ons klimaat begint te lijken op dat van meer zuidse landen en dat dus meer citroenvlinders zich ook bij ons in de zomer gaan verschuilen. De achteruitgang van de citroenvlinder is dus zeker reëel maar wordt, gezien de waarschijnlijkheid dat de vlinders in grotere aantallen in warmteslaap gaan, wellicht dramatischer ingeschat dan de werkelijke achteruitgang.

Bronnen:

- La Hulotte, nr. 96, Boulton-aux-bois, Frankrijk;
- http://www.vlindernet.nl/doc/dvs/pdf/200905_speelt_de_citroenvlinder_verstopperij.pdf;
- http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=FAU_INS_VL_gonerham.

Verkiezingen 2012

Norbert Desmet

Natuurpunt, Bond Beter Leefmilieu en Velt slaan de handen in elkaar n.a.v. de komende gemeenteraadsverkiezingen op 14 oktober, onder het motto 'Druk je stempel op de gemeenteraadsverkiezingen' met oa. zes stappen om te wegen op het lokale beleid en de verkiezingen.

De Vlaamse overheid heeft immers een aantal beslissingen genomen die het gemeentelijk beleid grondig dooreen zullen schudden. Zo werken de gemeentebesturen na de lokale verkiezingen van 2012 met strategische meerjarenplannen en –begrotingen, verankerd in een zesjarige beleidscyclus. Gedaan dus met sectorale plannen en budgetten voor milieu en natuur en door de financiële crisis zullen veel gemeenten meer de toring naar de nering zetten, niet veelbelovend... Men zal dus duidelijke beleids- en budgetkeuzes moeten maken, ook op vlak van milieu en natuur.

Genoeg redenen dus om als vereniging maar ook als individuele inwoner niet aan de zijkant te gaan staan! Maak van natuur en milieu vooral nu al een prioriteit in de aanloop naar de komende zes jaar. Beïnvloed rechtstreeks de partijprogramma's en voed het verkiezingsdebat met publieke acties en

Gemeente- en provincieraadsverkiezingen

2012

persoonlijke tussenkomsten. Zorg ervoor plaatselijk dat jullie prioriteiten na de verkiezingen in het bestuursakkoord voorkomen en volg alles op in de toekomstige meerjarenplannen en –begrotingen.

Zeker eens te bekijken: www.bblv.be/ledenpagina en verkiezingen@natuurpunt.be en het laatste nummer van Onze Streek (MOW), waarvan u voor 12 euro (toch ook!) lid bent?. Daarin wordt al uitgebreid ingegaan op de praktische kant met ruimtelijke ordening, ruimte voor natuur, zuiver water en levende rivieren en energie en klimaat als krachtlijnen in het beleid. In volgende Meander (teksten voor 10 juni) is er ruimte voor gemeentelijke voorbeelden, mogelijke acties, prioriteiten, strategie... Kruip in je pen!

Houtsoorten

In het voorjaarsnummer van de Bosbode, tijdschrift van de drie Oost- Vlaamse bosgroepen, staat een goed artikel over houtsoorten, uitzicht, eigenschappen en gebruik. Digitaal aan te vragen via vlaamseardenen@bosgroep.be of 055/ 21 62 80 bij Hans Scheirlinck, Veemarkt 27, 9600 Ronse.

POLET - VERHAMME - VANPOUCKE

FISCAAL RAADGEVERS

EENMANSAZAKEN | VRIJE BEROEPEN | VENNOOTSCHAPPEN

BOEKHOUDING & FISCALITEIT

Pascal Polet	09/242 95 93	Staatsbaan 71 B
Anthony Verhamme	09/242 95 91	9870 Zulte
Julie Vanpoucke	09/242 95 94	F: 09 242 95 99

Afscheid van Marcel

Norbert Desmet

Eén van de grote bomen in ons Wielewaal/Natuurpuntbos heeft het begeven: Marcel Nachtergaele is op maandag 9 januari van ons heengegaan, dicht verbonden met zijn familie in het rusthuis in Maarke-Kerkem. Daar zou slechts korte tijd later op 18 maart ook Adela, zijn echtgenote overlijden, zwaar om dragen voor de familie, maar voor hen beiden leek alles volbracht, een mooi en gevuld leven! We betuigen in naam van Natuurpunt en van zovele die hen gekend hebben ons medeleven.

Sommige mensen bepalen al meer de loop der dingen dan anderen, maar zeker op het vlak natuur was Marcel een echte mijlpaal hier in de streek en ook een tijdlang in het nationaal bestuur. We kunnen nu al eens sakkeren op al die mails en de vele vergaderingen, maar hij begon ongeveer op nul in zijn huis als hoofdkwartier en gestaag bouwde hij de Wielewaal, later Natuurpunt, uit tot wat het nu is.

Zonder computer werd, stencil na stencil, op de oude schrijfmachine de boodschap uitgedragen, werden de brieven uitgetikt, de nodige finances bijeengebracht, de medewerkers zorgvuldig gekozen, de kampen der Wielewaaljongeren voorbereid, de tegenstanders op hun plaats gezet en er werd allerlei hulp geboden waar dat nodig was in de ruime kennissen- en ledenkring. We kunnen het echt niet bevatten! Momenten die mij het meest bijbleven zijn de uren buiten op velerlei activiteiten, aandacht voor de vogelgeluidjes, zijn onnavolgbare techniek om dat door te geven, de mensen te binden op een manier die zo ver van het huidige 'leden werven' stond.

Sociaal bewogen schatte hij veel situaties heel ruim in en dat, gecombineerd met een gedreven werkiijver,

stuwde de vereniging vooruit. Voor mij liggen waarnemingsboekjes, talloze foto's, notaboekjes met aantekeningen en bergen carbondoorslagjes van brieven, getuigend van een enorme inzet en werkkraft. De natuur als drager van zijn motivatie? "Nu is mijn horizon zo ruim, met dank aan mijn Wielewaalbestaan" zegde hij geëmotioneerd in 2008 toen we hem als eerbetoon interviewden voor ons tijdschrift (Meander jg. 6 nr 4).

Heel erg genietend zagen we hem op de succesrijke oude Vlaamse Ardennendagen, vaak bezorgd en helpend waar het minder ging, fier zagen we hem op het congres te Oudenaarde, ontroerd op zijn viering in zijn thuishaven Kruishoutem met zoveel bekenden om zich heen. Hij heeft het ook nooit opgegeven, volgde nog alles en schreef tot verleden jaar met grote letters nog boodschappen aan wie moest in actie schieten.

Zijn zicht was al enkele jaren sterk afgenomen, maar zijn gehoor was prima. Zo op 20 april 2011: hij zit buiten, bijna 90 jaar, hoogstwaarschijnlijk voor de garage in zijn tuin, de eerste mooie lentedag en hij noteert 13 soorten vogels om hem heen. Op 9 mei 2011 luistert hij verwonderd naar een grote lijst en op 22 juli zingt een zanglijster in de regen, "ik geniet!" staat er in het notaboekje. De allerlaatste

notitie is van 28 juli, hij hoort een zwartkop, mooi, Ruf zijn zoon was erbij en kent de zang erg goed...'

Marcel wist dat zijn einde naderde en heeft veel geregeld, nogmaals ten voordele van de 'beweging, de vereniging'. In overleg met de familie stelde hij zijn boeken ter beschikking om met de verkoop het reservatenfonds aan te sterken, "want het zal nodig zijn" was de uitleg. Een groot man heeft ons verlaten, groot in kleine en grote dingen, een kunst! Maar misschien is het mooi om af te sluiten met het beeld van de grote boom van in het begin, waaronder nu een nieuw bos zich ontwikkeld heeft en dat verder zal groeien met andere middelen maar verder met een beetje van zijn inzet.

Bedankt Marcel!

De inzet van Marcel

Marcel schonk ook zijn boekencollectie aan Natuurpunt voor aankoop van reservaten in de streek. Een nobel doel dat hij al bij leven op papier zette in overleg met de familie, waarvoor wij ook hen zeer dankbaar zijn. Om de lange lijst wat vorm te geven is die op een Excel-lijst gezet door Norbert Desmet en Rik Desmet, met vermelding van titel, auteur en jaartal. We stellen daarbij ook een instelverkoopprijs voor. Wie geïnteresseerd is in een boek kan een bod uitbrengen.

Deze lijst kan digitaal opgevraagd worden bij Rik, desmet.rik@scarlet.be maar ze kan ook verstuurd worden per post naar wie erom vraagt.

Het spreekt vanzelf dat het de afhaalprijs is, verzendkosten worden apart aangerekend.

De lijst zal ook ter inzage zijn en mee te nemen op de herdenkingsdag op 28-04. Boeken kunnen ook evt. bij bestuursleden in uw buurt afgehaald worden. Onze reservaten zijn de veiligste toevlucht voor onze natuur en wie wist dat beter dan Marcel...

Broedvogels

Norbert Desmet

W e gaan ervan uit dat één van de belangrijkste waarnemingslijnen in onze streek die van de broedvogels zou moeten zijn. Niet alleen om de evolutie te volgen maar tevens om de biotoopbescherming en het reservatenbeheer te sturen. We hopen dan ook op extra aandacht tijdens komende lente en zomer. Zeker de soorten die het deze winter lastig hadden zullen het volgen waard zijn: hoe vergaat het de ijsvogel, waterhoen, groene specht, winterkoning, kerkuil en steenuil als wintergevoelige soorten... maar tegelijk hoe gaat het verder (bergaf?) met geelgors, ringmus, Kievit, graspieper, veldleeuwrik als gevoelige akkervogelsoorten? Of omgekeerd, juist goed met soorten als nijlgans, bosuil, kauw, houtduif.....

En de trekkers: gaan de fluiters en de boompiepers definitief wegblijven bij ons en zullen spotvogel, zwaluwen, gekraagde roodstaart, wielewaal verder in hun negatieve spiraal blijven hangen, daarin gevolgd door roodborsttapuit en ransuil. Voor veel soorten is het belangrijk dat we de stand van de vorige jaren een beetje kennen om te kunnen vergelijken en daarom is de broedvogelkartering van uw eigen klein of groot waarnemingsgebied een belangrijke nieuwe tak van de vogelstudie die we ons best eigen maken. Ook is en blijft natuurlijk het doorgeven van losse waarnemingen van grote waarde. Voor broedvogelinventarisatie kan dit via avimap.be. Meer uitleg krijg je ook op de VWG samenkomsten. Doen dus!

In memoriam Guido Van Steenberg

Paul Stryckers

In de nacht van dinsdag 10 op woensdag 11 januari 2012 is Guido Van Steenberg overleden. De betekenis van Guido voor het CVN (Centrum Voor Natuur- en milieueducatie) kan moeilijk overschat worden, Guido was immers gedurende tientallen jaren het CVN.

Zonder overdrijven kan worden gesteld dat Guido Van Steenberg leefde voor de milieu- en natuurbeweging, en daar zelf in ruime mate mee gestalte aan gegeven heeft. Toch bleef Guido bij dit alles een bescheiden persoon, die moeilijk over zichzelf kon praten.

Het is duidelijk dat Guido binnen CVN een leemte achterlaat die niet op te vullen is.

Boekbespreking

Walter Belis

Goodall C., 2012. *Tien technologieën voor energie en klimaat*, Utrecht, Ankh-Hermes, 320 blz., ISBN 978 90 202 0460 5, 29,95 euro.

Er gaat geen dag voorbij of de energieproblematiek komt in het nieuws. Redenen genoeg om ons vragen te stellen inzake onze toekomst. In 'Tien technologieën voor energie en klimaat' behandelt specialist Chris Goodall ideeën van uitvinders, wetenschappers en ondernemers. Volstaat het zonnepanelen in de Sahara te plaatsen om voldoende elektriciteit te winnen voor gans Europa of kunnen we die elektriciteit ook uit de oceanen halen? Kan groene energie helpen om de

wereldeconomie weer op dreef te krijgen? Wanneer rijden we met een elektrische wagen? Goodall legt de vragen voor en verschaft antwoorden. Hieruit blijkt dat het niet eenvoudig zal zijn om uit de impasse te geraken maar dat we de moderne energietechnieken bezitten en dat deze aan de basis zullen liggen van de aanpak van het probleem van de klimaatverandering. Tien technologieën voor energie en klimaat is absoluut geen futuristisch boek. Uiteraard liggen de beslissingsmogelijkheden niet in onze eigen handen maar zelf de eerste stap zetten en – in ons hoofd – een knop omdraaien, betekent al een belangrijke kentering.

We delen in de vreugde van

Koen en Liesbeth Houthoofd, bij de geboorte op 7 februari 2012 van hun dochtertje Lente, zusje van Lukas en Linde.

Jeroen Bossaer en Barbara Rayée bij de geboorte op 27 februari 2012 van hun zoontje Simon, broertje van Willem.

We delen in de rouw van

De familie van het echtpaar Marcel Nachtergaele en Adèla Ghyselincx bij hun beider overlijden. Marcel werd geboren te Lens (Fr.) op 16 maart 1922 en overleed op 9 januari 2012 te Maarkedal; Adèla werd geboren te Huise op 24 mei 1921 en overleed op 18 maart 2012, eveneens te Maarkedal. Marcel was medestichter en ere-secretaris van de natuurvereniging 'De Wielewaal Schelde-Leie'. Een apart 'In Memoriam' vindt u op blz. 32.

Vlaamse Ardennendag: Natuurpunt wandelingen met gids (volzet)

Groep voormiddag	Plaats/gebied/gids	Groep namiddag
NP Zuid-Waasland	Ename/Bos t'Ename	KNNV Breda
La Konkordo	Zulzeke/Ingelbos/Filip Keirse	
NP De Vlasbek	Maarke/ Eeckhoutbos/Jo Cosijn	KNNV Roosendaal
KNNV Roosendaal/NP De Ratel	Ronse/Bois Joly/Patrick Alexander	NP Waasland-Noord
Oud scouts Herent	Schorisse/Bos te Rijst/André Wandels	Samoerai St-Niklaas
Samoerai St-Niklaas	Velzeke /Jan De lichtepad/Monique Erzeel	NP De Buizerd
NP Waasland-Noord	Zulzeke/Kabernol/Karel De Waele	NP De Vlasbek
NP De Buizerd	Wortegem/Bouvelobos/Peter Depodt	La Konkordo
KNNV Breda	Zegelsem/Burreken/Filip Hebbrecht	NP Zuid-Waasland

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert

Gentse Steenweg 138
9620 Zottegem

09/361 03 00
jan.francois@telenet.be
www.aardbol.be

Boomkwekerij
DE BOCK LV

Wij zijn specialisten in

*Sierheesters, Rozen, Bamboes,
Vaste planten, Coniferen, Sierbomen,
Haagplanten, Fruitbomen.*

Pelikaanstraat 89
9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax: 055/31.35.83

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken

www.beatrijs.be

BOEKHANDEL

Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde

Tel: 055/31.44.77
Fax: 055/30.03.45

eurabo
natuurlijk!

www.eurabo.be

bio-ecologische bouwmaterialen
voor energiezuinige houtbouw

Het keurmerk voor
verantwoord
bosbeheer

Ronse - Gent | tel + (0)55 23 51 40 | info@eurabo.be

Office Partners

méer dan complete kantoorinrichting

**gratis catalogoog
& info folder
professioneel advies op maat**

http://www.officepartners.be
e-mail: officepartners@skynet.be

Doornikstraat 8 - 9700 Oudenaarde
Tel: 055/30.41.13 - Fax: 055/30.91.13

De Zonnebloem

*Al meer dan 25 jaar vind je bij ons
alles voor een gezonde levenswijze*

**Het grootste gamma biologische voeding in de streek
massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen**

**Steeds 10 % korting voor NP-leden
op het ruimste aanbod natuurstudieboeken**

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 de.zonnebloem@skynet.be www.bioshop.be

P.V.S.
electronic
developments
b.v.b.a.

ELEKTRONICA
ontwerp - productie - repair

+ ZAKLAMPEN www.pvsed.com/zaklampen

voor alle inlichtingen:
info@pvsed.com of 055/49.60.12
Neerstraat 28, 9636 Nederzwalm, BE 866.983.228

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'

Dierenartsen De Pourcq Bernard
en Moreaux Philippe

Blauwesteen 43 te 9600 Ronse

www.dierenartsenpraktijkblauwesteen.be

tel: 055/21.38.19

uit sympathie

**Uw reclame in Meander bereikt 2600 leden-gezinnen in de regio
Vlaamse Ardennen plus en 230 sympatisanten over gans Vlaanderen
Geïnteresseerd? Contacteer voor meer inlichtingen één der redactieleden (zie colofon)**

34 ste Vlaamse Ardennendag 15 april 2012; recreatieoord Kluisbos te Kluisbergen

Activiteiten voormiddag 9u - 12u

9 - 16u	Vrije wandeling	Pasar en TVA
9 - 11u	Vogelobservatiewandeling	Davy De Groote
10 - 12u	Mysteries van het Kluisbos	Pieterjan Van Hoonebroeck
10u30 - 12u	Kruidenwandeling	Herboristenvereniging
11 - 12u30	Vuursalamanderwandeling	Xavier Coppens

www.vlaamseardennendag.be

Activiteiten namiddag 14u - 17u30

9 - 16u	Vrije wandeling	Pasar en TVA
doorlopend	Groenhoutatelier - Diggieboerderij - kruidenworkshop - fotozoektocht - wedstrijd - speelzone Bosuil met ANB	
14 - 15u30	Landschapswandeling	
14 - 15u30	Kruidenwandeling	Herboristen
14 - 16u	Taalgrenswandeling	RLVA
14u30 - 16u	Landschapswandeling	
14u30 - 16u30	Bosbeheerwandeling	Xavier Coppens
14u30 - 15u30	Spinnenwandeling	Bryan Goethals
14u30 - 15u10	Survivalworkshop 1	The Outsider
15 - 16u30	Landschapswandeling	
15 - 17u	Milieuwandeling	Norbert Desmet of Dirk Seigneur
15 - 15u40	Survivalworkshop 2	The Outsider
15u30 - 17u	Landschapswandeling	
15u30 - 16u30	Salamanders in de poel	Griet De Witte
15u30 - 16u10	Survivalworkshop 1	The Outsider
16 - 17u30	Landschapswandeling	
16 - 17u	Spinnenwandeling	Bryan Goethals
16 - 16u40	Survivalworkshop 2	The Outsider
17u15	Prijsuitreiking wedstrijd en fotozoektocht	Guido Tack en Anais De Kocker
17u30	Slotmoment vogelvrijlating	VOC en Guido Tack

2

10de jaargang nr. 2 april-mei-juni 2012
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

België-Belgique

PB
GENT X

3/0450

Meander

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

Daarnaast zijn er op de Vlaamse Ardennendag allerlei infostands van de deelnemende organisaties, een kruidenworkshop, survivaltechnieken en een fotozoektocht. 's Middags kun je een warme maaltijd nemen in het recreatieoord aan 12,5 euro voor volwassenen en 8,5 euro voor kinderen. Hiervoor en voor de vuursalamanderwandeling (zie tabel hierboven) moet je vooraf inschrijven via www.vlaamseardennendag.be

natuurpunt

